

1. PERDE

KARAKTERLER

PAULINA SALAS: Yaklaşık kırk yaşında bir kadın.

GERARDO ESCOBAR: Paulina'nın kocası, avukat, yaklaşık kırk beş yaşında.

ROBERTO MIRANDA: Bir doktor, yaklaşık elli yaşında.

Zaman şimdi, yer de muhtemelen Şili olan bir ülke; ama uzun süren bir diktatörlük döneminden sonra kendisine demokratik bir hükümet seçmiş olan herhangi bir ülke de olabilir.

1. PERDE

SAHNE 1

Denizin sesi. Gece yarısından sonra. Escobar'ların sayfiye evi. Bir teras ve geniş bir oturma/yemek odası, iki sandalyeli bir masa üzerinde akşam yemeği duruyor. Bir alçak dolapın üzerinde bir teyp ve bir lamba. Teras ile ön oda arasında cam duvarlar, perdeler rüzgârda uçuşuyor. Terastan yatak odasına açılan bir kapı. Paulina Salas terasta bir koltukta oturmaktadır, sanki ayışığında içki içer gibi. Uzaktaki bir arabanın sesi duyulur. Paulina aceleyle ayağa kalkar, öteki odaya gidip pencereden bakar. Araba durur, motoru hâlâ çalışmaktadır, ışıkları kadını aydınlatır. Dolaba gider, bir silah çıkarır, motor sustuğunda durur ve Gerardo'nun sesini duyar.

GERARDO (*dışardan*): İçeri gelmek istemediğinden emin misin? (*boğuk, anlaşılmasız cevap*)... Tamam o zaman, ben gitmeden önce görüşürüz. Pazartesi dönmek zorundayım. Pazar gününe ne dersin? (*boğuk cevap*) ... Karım bir margarita yapar, tüylerin ürperir... Minnettar olduğumu bilmeni gerçekten isterim... (*boğuk, anlaşılmasız cevap*) Pazar günü görüşürüz öyleyse. (*güler*)

Paulina silahı saklar. Perdelerin arkasında durur. Araba uzaklaşır, ışıkları tekrar odada dolaşır. Gerardo girer.

GERARDO: Paulie? Paulina?

Paulina 'yı perdelerin arkasına saklanmış halde görür. Işığı açar. Kadın yavaşça perdenin arkasından çıkar.

GERARDO: Bu?.. Orada ne yapıyorsun öyle? Bu kadar geciktiğim için özür dilerim... ben...

PAULINA (*sarsılmış görünmemeye gayret ederek*): Yanındaki kimdi?

GERARDO: Ben sadece...

PAULINA: Kimdi o?

GERARDO: ...kaza geçirdim, hayır, sakın endişelenme, ciddi bir şey değildi. Sadece araba -şansım varmış ki bir adam durdu-, sadece patlak bir teker. Paulina, ben hiçbir şey göremiyorum...

Bir lamba daha açar ve masanın kurulu olduğunu görür.

GERARDO: Zavallı küçük aşkım. Soğumuş olmalı, değil mi, o...

PAULINA (*sahnenin sonuna kadar çok sakin*): Isıtabiliriz. Kutlayacak bir şeyimiz olduğu sürece, yani.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Senin kutlayacak bir şeyin var, Gerardo, öyle değil mi?

GERARDO: Bu sana bağlı.

Sessizlik. Ceketinin cebinden devasa bir çivi çıkarır.

GERARDO: Bunun ne olduğunu biliyor musun? Bu, benim tekerimi patlatan orospu çocuğu. Arabasının lastiği patlayan her normal erkek ne yapar, biliyor musun? Bagaja gidip yedek lastiği çıkarır. Tabii eğer yedek de patlak değilse. Eğer karısı yedeği tamir ettirmeyi hatırlamışsa, öyle değil mi?

PAULINA: Karısı. Her şeyi tamir ettirmesi gereken de her zaman kadın oluyor nedense. Yedeği senin tamir ettirmen gerekiyordu.

GERARDO: Gerçekten tartışacak halim yok, ama seninle anlaşmıştık...

PAULINA: Sen yapacaktın. Ben ev işlerini yapıyorum, sen de...

GERARDO: Yardım istemiyorsun ama sonradan da...

PAULINA: ...en azından arabayı elden geçir.

GERARDO: Sonradan da şikayet ediyorsun.

PAULINA: Ben hiçbir zaman şikayet etmiyorum.

GERARDO: Anlamsız bir tartışma bu. Niçin kavga ediyoruz ki? Ben çoktan unuttum bile ne...

PAULINA: Kavga etmiyoruz, sevgilim. Sen beni yedek lastiğini tamir ettirmemekle suçladın...

GERARDO: Benim yedek lastiğim mi?

PAULINA: Ben de sana oldukça makul bir şekilde dedim ki, ben...

GERARDO: Tamam, dur bakalım, yeter. Olayı hemen, burada açıklığa kavuşturalım. Yedek lastiği, bizim yedek lastiğimizi tamir ettirmemen tartışmaya açık, ama ufak bir sorun daha var. Kriko.

PAULINA: Ne krikosu?

GERARDO: İşte. Ne krikosu olacak? Arabanın krikosunu nereye koydun? Biliyorsun, arabayı kaldırmak için...

PAULINA: Arabayı kaldırmak için bir krikoya mı ihtiyacın var?

Adam kadına sarılır.

GERARDO: Şimdi. O kriko hangi cehennemde, söyle bakalım.

PAULINA: Anneme verdim onu.

GERARDO (kadını bırakarak): Annene mi? Krikoyu annene mi verdin?

PAULINA: Ödünç verdim. Evet.

GERARDO: Niçin verdiğini sorabilir miyim?

PAULINA: Sorabilirsin. Çünkü ihtiyacı vardı.

GERARDO: Halbuki ben, tabii, biz... Bunu yapamazsın, bebeğim, böyle şeyler yapılmaz ki.

PAULINA: Annem güneye gidiyordu ve ona gerçekten ihtiyacı vardı, bu arada sen...

GERARDO: Bu arada benim ne halt yediğim kimin umurunda.

PAULINA: Hayır.

GERARDO: Evet. Bir telgraf aldım ve hayatımın en önemli toplantısında başkanla buluşmak için hemen şehre gitmem gerekti ve...

PAULINA: Ve?

GERARDO: ...ve bu orospu çocuğu çivi yatmış beni bekliyordu, neyse ki oraya giderken olmadı. Sonra da allahın belası yolun ortasında yedek lastiksiz ve krikosuz kalakaldım.

PAULINA: Sana yardım edecek birini bulacağını biliyordum. Bari güzel miydi en azından? Seksi miydi?

GERARDO: Onun bir erkek olduğunu söylemiştim.

PAULINA: Öyle bir şey söylemedin.

GERARDO: Niçin hep bir kadın olduğundan şüphelenirsin ki...

PAULINA: Gerçekten de, niçin acaba? Sebebini hayal bile edemiyorum.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: İyi miydi? O adam sana...

GERARDO: Harika biriydi. Şansım varmış ki o...

PAULINA: Gördün mü? Nasıl yaptığını bilmiyorum ama her şeyin sonunda senin istediğin gibi olmasını sağlıyorsun. Anneme gelince, emin olabilirsin ki aynı şey onun başına gelse, kesinlikle acayip biri dururdu ve... Annemin en deli tipleri kendine çektiğini bilirsin.

GERARDO: Ben orada saatlerce beklerken, anneni bütün sıkıntılarından kurtulmuş bir halde benim krikomla güneyi keşfederken düşünmenin beni nasıl çılgınca mutlu ettiğini hayal bile edemezsin...

PAULINA: Abartmaya başlama yine...

GERARDO: Kırk beş dakika. Tam kırk beş dakika. Arabalar sanki ben yokmuşum gibi yanımdan geçip gittiler. Ne yaptım, biliyor musun? Yoldan geçen biri dursun diye kollarımı yel değirmeni gibi çevirmeye başladım -bu ülkede dayanışmanın ne olduğu unutuldu mu? Neyse ki bu adam -Roberto Miranda- durdu da. Onu davet ettim...

PAULINA: Sizi duydum.

GERARDO: Pazar günü. İyi mi?

PAULINA: İyi.

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Pazartesi döndüğümüze göre. En azından ben. Düşündüm de, belki sen de benimle gelmek istersin, bu tatili kısaltıp...

PAULINA: Yani, başkan seni atadı mı?

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Atadı.

PAULINA: Kariyerinin zirvesi.

GERARDO: Zirve diyemem doğrusu. Ne de olsa atadıkları arasında en genç kişi benim, öyle değil mi?

PAULINA: Öyle. Birkaç yıl içinde adalet bakanı olduğunda, kariyerinin asıl zirvesi olacak ha?

GERARDO: Bu doğal olarak bana bağlı değil.

PAULINA: Bunu ona söyledin mi?

GERARDO: Kime?

PAULINA: İyilik meleğine.

GERARDO: Roberto Miranda'ya mı yani? Onu hiç tanımıyorum ki. Üstelik, henüz kararımı vermedim, eğer...

PAULIANA: Kararını verdin.

GERARDO: Cevabımı yarın vereceğimi, kendimi son derece onurlandırılmış hissettiğimi söyledim, ama dedim, biraz...

PAULINA: Başkana mı? Bunu başkana mı söyledin?

GERARDO: Başkana, evet. Düşünmek için zamana ihtiyacım olduğunu söyledim.

PAULINA: Düşünecek ne var. Kararını verdin, Gerardo, verdiğini biliyorsun. Uzun yıllardır uğruna çalıştığın şey bu, niye aksini...

GERARDO: Çünkü önce... önce senin evet demen lazım.

PAULINA: Tamam o zaman, ben evet diyorum.

GERARDO Benim ihtiyacım olan evet bu değil.

PAULINA: Bendeki tek evet bu.

GERARDO: Başkalarını da duydum.

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Eğer kabul edeceksem sana güvenebileceğimi de bilmeliyim, senin rahat... eğer yeniden fenalaşırsan, bu beni...

PAULINA: Zayıfladır, evet, savunmasız duruma düşürür seni. Çırlıçplak soyar. Yeniden bana bakman gerekir.

GERARDO: Haksızlık ediyorsun.

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Sana baktığım için beni eleştiriyor musun?

PAULINA: İşte başkana da bunu söyledin, yani karının bazı sorunları olabileceğini...

Sessizlik.

GERARDO: O bilmiyor. Kimse bilmiyor. Hatta annen bile bilmiyor.

PAULINA: Bilenler de var.

GERARDO: Ben o tür insanlardan bahsetmiyorum. Yeni hükümetteki hiç kimse bilmiyor. Ben bu durumu kimseye açıklamadığımız gerçeğinden söz ediyorum, sen asla -biz asla- ilan etmedik, onların bilmek...

PAULINA: Ölümle sonuçlanmış olsaydı durum değişirdi, değil mi?

GERARDO: Paulina, özür dilerim ama, sen ne...

PAULINA: Atandığın komisyon. Sadece ölümle biten vakaları araştırmıyor mu?

GERARDO: Ölümle biten veya ölümle bittiği düşünülen insan hakları ihlallerini araştırmakla görevli, evet.

PAULINA: Sadece en ciddi davaları yani?

GERARDO: Ana fikir şu ki, en kötü suçları aydınlatabilirsek, diğer kötülükler de böylece ortaya çıkacaktır.

PAULINA: Sadece en ciddileri...

GERARDO: Şöyle diyelim; düzeltilmesi mümkün olmayan hatalar, diyelim.

PAULINA: Düzeltilmesi mümkün olmayan. Tamir edilemeyenler, öyle mi?

GERARDO: Bu konuda konuşmaktan hoşlanmıyorum, Paulina.

PAULINA: Ben de hoşlanmıyorum.

GERARDO: Ama konuşmamız gerekecek, öyle değil mi, sen ve ben? Eğer önümüzdeki birkaç ay kanıtları, akrabaları, şahitleri ve hayatta kalanları dinleyeceksem, ve her seferinde eve döndüğümde sen bütün bunları kendime saklamamı istemeyeceksen. Veya sen... ya sen...

Kadını kollarına alır.

GERARDO: Keşke seni ne kadar sevdiğimi bilseydin, keşke bunun bana ne kadar acı verdiğini bilseydin.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA (adama sıkıca sarılarak): Evet. Evet. Evet. Bu senin istediğin evet mi?

GERARDO: Benim istediğim evet bu.

PAULINA: Neler olup bittiğini ortaya çıkar. Her şeyi ortaya çıkar. Her şeyi öğreneceğine söz ver bana...

GERARDO: Her şeyi. Bulabildiğimiz her şeyi. Gidebildiğimiz yere kadar biz... (sessizlik) Tabii bize...

PAULINA: İzin verildiği sürece.

GERARDO: Sınırlıyız, diyelim, sınırlarımız var. Ama yapabileceğimiz çok şey var... Sonuçlarımızı yayınlayacağız.

Resmi bir rapor olacak. Her şey nesnel olarak tespit edilecek, böylece kimse olanları reddedemeyecek ve ülkemiz bir daha asla aşırılıklara...

PAULINA: Ya sonra?

Gerardo konuşmaz.

PAULINA: Kurbanların akrabalarını dinleyeceksiniz, suçları ilan edeceksiniz, peki ya suçlular ne olacak?

GERARDO: Ondan sonrası yargıçlara bağlı. Mahkemeler delillerin bir kopyasını alıyor ve yargıçlar oradan hareketle...

PAULINA: Yargıçlar mı? On yedi yıllık diktatörlük boyunca tek bir hayat kurtarmak için bile müdahale etmemiş olan yargıçlar mı? Hiçbir ihzar emrini kabul etmeyen yargıçlar mı? Kendisine kayıp kocasını sormaya gelen zavallı kadına, kocasının büyük ihtimalle ondan sıkılıp başka bir kadınla kaçtığını söyleyen yargıç Peralta mı? O yargıç mı? Ona ne dedin? Bir yargıç mı dedin? Yargıç mı?

Konuştukça Paulina yavaşça fakat artan bir isteriyle gülmeye başlar.

GERARDO: Paulina, Paulina. Bu kadarı yeter. Paulina.

Kadını kollarına alır. Kadın yavaşça sakinleşir.

GERARDO: Şaşkın, şaşkın kızım, bebeğim.

Kısa sessizlik.

GERARDO: Ya lastik sen yoldayken patlasaydı ne olacaktı? Sen orada yol üstünde kalmışsın, yanından arabalar geçiyor, ışıklar tren gibi çığlık çığlığa geçiyor ve kimse dur-

muyor, hiç düşündün mü, yolun üstünde kendini birden yalnız bulsaydın ne yapardın...

PAULINA: Birisi dururdu. Büyük ihtimalle o aynı adam, Miranda mıydı?

GERARDO: Muhtemelen. Herkes orospu çocuğu değil.

PAULINA: Hayır... Herkes değil.

GERARDO: Onu pazar günü bizimle bir içki içmeye davet ettim. Ne dersin?

PAULINA: Pazar günü uygun.

Kısa sessizlik.

PAULINA: Korktum. Araba sesi duydum. Seninki olmadığını gördüm.

GERARDO: Ama tehlike yoktu.

PAULINA: Hayır.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Gerardo. Başkana zaten evet dedin, öyle değil mi? Doğru söyle, Gerardo. Yoksa komisyondaki görevine bir yalan söyleyerek mi başlayacaksın?

GERARDO: Seni incitmek istemedim.

PAULINA: Başkana kabul ettiğini söyledin, öyle değil mi? Bana sormadan? Öyle değil mi? Gerçeği bilmeye ihtiyacım var, Gerardo.

GERARDO: Evet. Başkana kabul ettiğimi söyledim. Evet. sana sormadan önce.

Işıklar kararır.

SAHNE 2

Bir saat sonra. Sahne boş. Sadece ayışığının daha zayıf ışığı pencereleden giriyor. Akşam yemeği bitmiş, sofra temizlenmiş. Geride denizin sesi. Yaklaşan bir araba sesi. Farlar oturma odasını aydınlatır, sonra söndürülür, araba kapısı açılır ve kapanır. Birisi kapıyı çalar, önce ürkekçe, sonra kuvvetle. Sahne dışında bir lamba yakılır ve hemen söndürülür. Kapı daha da ısrarlı çalınır. Gerardo yatak odasından pijamalarıyla çıkıp oturma odasına gelir.

GERARDO (*sahne dışında olan Paulina'ya*): Sana söylüyorum... hiçbir şey olmayacak... tamam, sevgilim, tamam. Dikkatli olacağım.

Gerardo ışığı açar.

GERARDO: Geliyorum. Geliyorum.

Kapıya gider ve açar. Roberto Miranda dışardadır.

GERARDO: Ah siz misiniz. Tanrım, beni çok korkuttunuz.

ROBERTO: Bu... davetsiz ziyaret için gerçekten çok özür dilirim. Sizin hâlâ kutlama yaptığınızı düşünmüştüm.

GERARDO: Önemli değil... lütfen içeri girin.

Roberto eve girer.

GERARDO: Sadece henüz alışamadık, hepsi bu.

ROBERTO: Alışamadınız mı?

GERARDO: Demokrasiye. Yani, gece yarısı kapınız çalındığında bunun bir arkadaş mı yoksa...

Paulina adamları duyacağı ama göremeyeceği, onların da kendisini göremeyeceği bir şekilde terasın kenarına gelir.

ROBERTO: ... o piç kurularından biri mi olduğunu bilemiyorsunuz, değil mi?

GERARDO: Ve karımın... O biraz gergindi ve... Yani, anlarsınız, eğer... onu bağışlamanız gerekecek. Seslerimizi de biraz alçaltırsak...

ROBERTO: Gayet tabii, gayet tabii, benim hatam. Ben sadece düşünmüştüm ki...

GERARDO: Lütfen oturun, lütfen...

ROBERTO: ... kısa bir ziyarette bulunayım demiştim... Tamam, ama bir dakikacık, çok değil... ama kendinize bu ani ziyaretin sebebini soruyor olmalısınız... Şey, sahildeki evime dönüyordum.

GERARDO: Affedersiniz, bir şey içer misiniz? Pazar günü karımın meşhur margaritalarından birini içebilirsiniz, ama şimdi... İsterseniz bir şişe konyacağım var...

Paulina daha da yaklaşır ve dinler.

ROBERTO: Hayır, teşekkürler, ben... Ya da, bir yudumcuk alayım. Neyse, arabamda radyoyu dinliyordum ve... birden, jeton düştü. Haberlerde adınızı duydum, başkanın Araştırma Komisyonu için seçtiği isimleri sayıyorlardı ve Gerardo Escobar dediler; kendi kendime bu ad yabancı değil dedim, ama nerede, kim, bu soru kafamda dolaşmaya başladı ve eve vardığımda kim olduğunu anladım. Aynı zamanda, sizin yedek lastiği benim bagaja koyduğumuzu ve yarın onu tamir ettirmeniz gerektiğini de hatırladım, ayrıca ... en doğrusu, en doğrusuysa, doğrusunu bilmek istiyor musunuz?

GERARDO: Sabırsızlıkla bekliyorum.

ROBERTO: Kendi kendime düşündüm... bu adam, dedim, bir ulusun onuru için gerçekten önemli bir şey yapıyor... böylece ülke geçmişteki hiziplere ve nefrete kapiyı kapatabilir ve düşündüm ki işte bu, o adamın endişelerinden uzak olduğu son hafta sonu muhtemelen... bu endişeler de kim bilir kaç ay sürecek, öyle değil mi, çünkü ülkemizi baştan başa dolaşıp binlerce insanı dinlemek zorundasınız... Sakın bana demeyin ki...

GERARDO: Tamamen doğru, ama o kadar abartmasanız...

ROBERTO: Yani, düşündüm ki, en azından onun evine uğrayabilir ve yedek lastiğini bırakabilirim, böylece bir taksi veya çekici çağırmak için dışarı çıkmak zorunda kalmaz... demek istediğim, burada kimin telefonu var ki.

GERARDO: Bana hissettirdiklerinizle sanki ben...

ROBERTO: Hayır, size söylüyorum ve bunu bütün kalbimle söylüyorum ki, bu komisyon, tarihimizdeki olağanüstü acılarla yüklü bir sayfayı kapamamıza yardım edecek, işte ben buradayım, bu hafta sonu yalnızım ve hepimiz yardım etmeliyiz... bu çok küçük bir yardım olabilir ama...

GERARDO: Yarını bekleyediniz, zahmet etmeseydiniz keşke.

ROBERTO: Yarın mı? Arabanıza ulaşacaktınız... ama yedek lastiğiniz olmayacaktı. Sonra da çıkıp beni bulacaktınız. Hayır, dostum... ve sonra düşündüm ki yarın benim krikomla onu tamir etmeyi size önermeliyim... ki aklıma gelmişken, krikonuza ne olduğunu öğrenebildiniz mi...

GERARDO: Karım annesine ödünç vermiş.

ROBERTO: Annesine mi?

GERARDO: Bilirsiniz, kadınlar...

ROBERTO (*güler*): Bilmez miyim hiç. Dünyadaki çözülmemiş son gizem. Bütün sınırları keşfedeceğiz dostum ve o önceden kestirilemez dişi ruhu hep sır olarak kalacak. Nietzsche'nin bir zamanlar ne yazdığını biliyor musunuz, en azından Nietzsche olduğunu sanıyorum, dişi ruha asla sahip olamayacağımızı yazmıştı. Ya da belki de o değil. Gerçi emin olabilirsin ki, eğer o yaşlı Nietzsche kendini bir hafta sonu yolun ortasında krikosuz bulsaydı, bunları kesin yazardı.

GERARDO: Ve yedek lastiksiz.

ROBERTO: Ve yedek lastiksiz. Anlaştık o zaman... gerçekten sizinle gelmeliyim, sabahleyin bütün işleri halledebiliriz birlikte...

GERARDO: Size yük olmak istemem.

ROBERTO: Tek kelime daha duymak istemiyorum. Ben insanlara yardım etmeyi severim... Ben bir doktorum, unutunuz mu? Ama sadece önemli insanlara yardım ettiğimi düşünmeyin sakın.

GERARDO: Nasıl bir işe bulaştığınızı bilseydiniz gaz pedalını köklediniz, değil mi?

ROBERTO (*güler*): Dibine kadar. Hayır, ciddi, hiç sorun değil. Aslında, bu bir onurdur. Aslında, en doğrusunu bilmek istiyorsanız, bakın bu akşam buraya geliş sebebim sizi kutlamak, size... Gerçekten bu ülkenin ihtiyaç duyduğu gibi biri olduğunuzu söylemek, gerçeği tamamen ortaya çıkarabilecek...

GERARDO: Ülkenin ihtiyaç duyduğu şey adalet, ama eğer gerçeğin bir kısmını bile su yüzüne çıkarabilirsek...

ROBERTO: Ben de tam onu söyleyecektim. Bu insanları yargılayamasak bile, kendi kendilerine verdikleri dokunulmazlıkla korunsalar bile... en azından isimleri yayınlanabilir.

GERARDO: O isimler gizli kalacak. Komisyonun görevi suç işleyenleri ifşa etmek değil, veya...

ROBERTO: Bu ülkede her şey sonunda açığa çıkar. Onların çocukları, torunları, sizin bunları yaptığınız doğru mu, sizi suçladıkları şeyleri yaptınız mı diye soracak ve yalan söylemek zorunda kalacaklar. İftira olduğunu söyleyecekler, komünist bir komplo olduğunu söyleyecekler, böyle saçmalıklar uyduracaklar, ama gerçek her taraflarında yazılı olacak ve onların çocukları, onların kendi çocukları da onların haline üzülecek, utanç ve üzüntü duyacaklar. Bu onları hapsetmekle aynı şey değil, ama...

GERARDO: Belki bir gün...

ROBERTO: Belki bu ülkenin vatandaşları yeterince tepki gösterirse, dokunulmazlıklarını bile kaldırabiliriz.

GERARDO: Bunun mümkün olmadığını biliyorsunuz.

ROBERTO: Ben hepsini öldürelim diyorum, ama görüyorum ki...

GERARDO: Sizinle aynı fikri paylaşmadığım için üzgünüm, Roberto, ama bence ölüm cezası hiçbir zaman hiçbir şeyi çözemedi...

ROBERTO: Bu noktada aynı fikirde değiliz, Gerardo. Hayatta kalmayı hak etmeyen insanlar var, ama benim asıl

söylemek istediğim, sizi epeyce külfetli bir sorunun beklediği..

GERARDO: Birçok sorunumuz var. Öncelikle, ordu, komisyonla sonuna kadar uğraşacak. Başkana bu araştırmanın bir hakaret ve tehlikeli bir girişim olduğunu söylediler, evet, yeni hükümetin eski yaraları açması tehlikeliymiş. Ama başkan onların ne dediklerine aldırmadan onay verdi, Tanrı'ya şükür, bir an için vazgeçecek sandım, ama hepimiz biliyoruz ki bu insanlar en ufak hatamızda üstümüze atlayacaklar...

ROBERTO: Evet, ben de tam böyle düşünüyorum, siz isimlerin bilinmeyeceğini, yayınlanmayacağını söylediğinizde, sen... belki de haklısınız, belki bu insanların gerçekte kimler olduğunu hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz, onlar bir tür...

GERARDO: Mafya.

ROBERTO: Mafya, evet, gizli bir kardeşlik, kimse kimsenin adını vermiyor ve birbirlerinin arkasını kolluyorlar. Silahlı Kuvvetler, adamlarının komisyonunuza ifade vermesine izin vermeyecek ve eğer onları çağırırsanız celbinizi görmezden gelecekler, siktir çecekler. Belki de siz haklısınız, bu çocuklar ve torunlar konusu da bir fanteziden ibaret. Düşündüğüm kadar kolay olmayabilir, benim asıl söylemek istediğim de bu.

GERARDO: O kadar zor da değil ama. Başkan bana dedi ki... ve bu aramızda kalacak tabii...

ROBERTO: Gayet tabii.

GERARDO: Başkan bana, ifade vermeye hazır insanlar olduğunu söyledi, kimliklerinin gizli kalması garanti edildiği takdirde. Ve insanlar bir kez konuşmaya başladı mı, itiraf-

lar bir kez başladı mı, isimler su gibi ortaya saçılacak. De-
diğiniz gibi: bu ülkede her şey açığa çıkar.

ROBERTO: Keşke iyimserliğinizi paylaşabilseydim. Korka-
rım asla öğrenemeyeceğimiz şeyler de var.

GERARDO: Kısıtlanmış durumdayız, ama o kadar da değil.
Hiç değilse bir tür manevi yaptırım bekleyebiliriz, en
azından bu... Mahkemelerden adalet bekleyemeyeceğimi-
ze göre...

ROBERTO: Umarım haklısınızdır. Ama geç oluyor. Tanrım,
saat iki olmuş. Dinleyin, yarın sizi almaya geleceğim, me-
sela... dokuza ne dersiniz?

GERARDO: Sizi kimse beklemiyorsa neden burada kalmı-
yorsunuz...

ROBERTO: Kimse beklemiyor.

GERARDO: Tamam, yalnız olduğunuza göre.

ROBERTO: Yalnız değilim aslında. Karımla çocuklar büyü-
kannelerinin yanına gittiler, ben de uçmaktan nefret etti-
ğim ve bakmam gereken bazı hastalarım olduğu için...

GERARDO: Plajdaki evinizde hasta yoktur herhalde. Öyley-
se neden gidiyorsunuz?

ROBERTO: Çok nazıksınız ama ben yalnız kalmayı severim,
dalgaları seyretmeyi, müziğimi dinlemeyi. Bakın, ben
yardım etmeye geldim, rahatsızlık vermeye değil. Yarın
geleceğim, mesela saat...

GERARDO: Anlamam. Kalyorsunuz. Yol ne kadar sürüyor-
du? Yarım saat mi?

ROBERTO: Sahil yolundan yaklaşık kırk dakika ama eğer...

GERARDO: Tek kelime daha istemem. Paulina çok sevinir.
Bize hazırlayacağı kahvaltıyı göreceksiniz.

ROBERTO: İşte bu beni ikna etti. Kahvaltı! Bizim evde süt bi-
le olduğunu sanmıyorum. Bir de doğrusu, inanılmaz yor-
gunum...

Paulina hızla terastan yatak odasına döner.

GERARDO: Başka bir ihtiyacınız var mı?.. Aslında size vere-
meyeceğim tek şey bir diş fırçası galiba.

ROBERTO: İnsanın paylaşmadığı iki şeyden biri diş fırçası
olmalı dostum.

GERARDO: Doğru!

ROBERTO: İyi geceler.

*Roberto ve Gerardo ayrı yanlardan çıkarlar, yatak odaları-
na giderler. Kısa sessizlik ve ayışığı.*

GERARDO (*dışardan*): Paulina, sevgilim... Yolda bana yardım
eden doktor, bu gece bizde kalacak. Sevgilim? Kalacak,
çünkü yarın arabayı tamir ettirmeme yardım edecek. Sev-
gilim, duyuyor musun?

PAULINA (*uyuklar gibi kısık sesle*): Evet, canım.

GERARDO (*dışardan*): O bizim dostumuz. Yani, korkmana
gerek yok. Yarın bize güzel bir kahvaltı hazırlayabilirsin...

Yarı karanlıkta sadece denizin sesi.

SAHNE 3

Kısa süre sonra. Bir bulut ayın önünden geçer. Denizin sesi yükselir, sonra alçalır. Sessizlik.

Paulina oturma odasına gelir.

Ayışığında çekmeceye gidip silahı çıkardığı görülür. Ve çorap olduğu görülen bazı giysiler alır.

Oturma yemek odasını geçip Roberto'nun uyuduğu odaya gelir. Bir an bekler, dinler. Odaya girer. Birkaç saniye geçer. Bir tür çığlığın izlediği karışık, boğuk bir ses duyarız. Sonra sessizlik.

Yarı ışıkta odadan çıktığını görürüz. Kendi yatak odasının kapısına gider. Açar, iç taraftan anahtarı alır ve kapağı kilitler, öbür yatak odasına döner. Onu, bedene benzeyen ama emin olamadığımız bir şeyi sürüklerken görürüz. Sahne devam ettikçe bunun bir beden olduğu görülür. Bir sandalye çeker ve bedeni üstüne yerleştirir. Öbür odaya gider, Roberto'nun ceketine benzeyen bir şeyle döner, cebinden araba anahtarlarını çıkarır. Evden çıkmak üzere dir. Durur. Şimdi Roberto olduğu açıkça görülen bedene bakmak için döner. Donunu çıkarır, Roberto'nun ağzına tıkar.

Paulina evden çıkar. Roberto'nun arabasının sesini duyarız. Arabanın farları açıldığında farlar sahneyi aydınlatır ve o keskin ışığın acımasızlığında Roberto Miranda bir sandalyeye bağlanmış, tamamen bilinçsiz ve ağzı tıkalı olarak görülür. Araba gider. Karanlık.

SAHNE 4

Şafaktan önce. Roberto gözlerini açar. Kalkmaya davranır, fakat bağlı olduğunu fark eder. Sallanmaya ve çaresizce kurtulmaya çalışır. Paulina silahıyla karşısında oturmaktadır. Roberto dehşete düşmüş bir ifadeyle ona bakar.

PAULINA (çok sakın): Günaydın doktor... Miranda, değil mi? Doktor Miranda.

Ona silahı gösterir ve oyun oynar gibi silahı adama doğrultur.

PAULINA: Üniversitede Miranda adında yakın bir arkadaşım vardı. Ana Maria Miranda, senin San Esteban'lı Miranda'larla bir akrabalığın yoktur, değil mi? Akıllı bir kızdı. Harika bir hafızası vardı, ona bizim küçük ansiklopedimiz derdik. Ona ne olduğu hakkında hiçbir fikrim yok. Büyük ihtimalle tıbbi bitirip senin gibi doktor oldu.

Ben diplomamı alamadım... Eğitimimi tamamlayamadım, Doktor Miranda. Bakalım benim diplomamı niye alamadığımı tahmin edebilecek misin, bunun sebebini tahmin etmek için büyük bir hayal gücü çalışması yapman gerekmediğini çok iyi biliyorum.

Neyse ki Gerardo vardı. O, evet, tam olarak beni beklediğini söyleyemem, ama şöyle diyelim, beni hâlâ seviyordu, böylece üniversiteye dönmem gerekmedi. Şanslıydım. Çünkü bir tür... aslında, fobi doğru kelime olmaz... ama... tıptan korkuyordum. Seçtiğim meslek hakkında o kadar emin değildim. Ama dedikleri gibi, hayat bitmeden asla bitmez. İşte bu yüzden hâlâ acaba tekrar okula kaydılsam mı diye düşünüyorum, biliyorsun, bu mümkün. Geçen gün okudum, artık ordu iş başında olmadığı için, üniversiteden atılan öğrencilerin yeniden kayıt yaptırmalarına izin veriliyormuş.

Ama sana kahvaltı hazırlamam gerekirken burada oturmuş çene çalışıyorum, öyle değil mi, güzel bir kahvaltı hazırlayacaktım ya? Şimdi sen... galiba jambonlu sandviç seviyordun, öyle değil mi? Mayonezli jambonlu sandviç. Mayonezimiz yok, ama jambonumuz var. Gerardo da sever jambonu. Senin diğer zevklerini de öğreneceğim. Ma-

yonez için kusura bakma. Şimdilik aramızda yalnızca bir monolog olmasına aldırılmıyorsun umarım. Sırası gelince sen de sözünü söyleyeceksin doktor, bundan emin olabilirsin. Sadece şu ağzındaki çıkarmak istemiyorum -sen buna tıkaç diyordun, öyle değil mi-, en azından Gerardo uyanıncaya kadar. Ama onu uyandırmam gerekecek. Kulübeden tamirhaneyi aradığımı söylemiş miydin? Biraz sonra gelirler.

Yatak odasının kapısına gider, kilidi açar, kapıyı iter.

PAULINA: Doğrusu, sen biraz sıkılmış görünüyorsun.

Cebinden bir kaset çıkarır.

PAULINA: Bunu senin arabandan aldım, alma hakkımı kullandım. Ben sana kahvaltı, güzel bir kahvaltı hazırlarken biraz Schubert dinlese nasıl olur, doktor? *Ölüm ve Bâkire*?

Kasedi teybe yerleştirir. Schubert'in "Ölüm ve Bâkire" dördlüsünü dinlemeye başlarız.

PAULINA: Bu dördlüyü son dinlediğimden beri ne kadar zaman geçti, biliyor musun? Radyoda ne zaman çalsa hemen kapatıyorum. Dışarıya da fazla çıkmamaya çalışıyorum, gerçi Gerardo'nun katılmak zorunda olduğu sosyal faaliyetler var ve eğer onu bakan olarak atarlarsa, yabancıların ellerini sıkıp onlara gülümseyerek oradan oraya koşturacağımız bir hayatımız olacak, ama Schubert çalmasını diye hep dua ediyorum. Bir akşam yemek yiyorduk... son derece önemli insanlarla birlikteydik ve ev sahibemiz nedense bir Schubert plağı çalmaya başladı, bir piyano sonatı, ve düşündüm, ya sesini kapatacaktım

ya da çekip gidecektim, ama bedenim benim yerime karar verdi, o anda çok hasta hissettim kendimi ve Gerardo'nun beni eve getirmesi gerekti. Biz onları orada Schubert dinlerken bıraktık ve kimse beni neyin hasta ettiğini anlamadı, bu yüzden gittiğim hiçbir yerde onu bir daha çalmamaları için dua ediyorum, hiçbir Schubert parçası çalmasını, tuhaf değil mi, bir zamanlar, hatta şimdi bile, evet, şimdi bile benim en sevdiğim besteciydi; öyle hazine, asil bir hayat anlayışı var ki. Ama kendime hep onu yeniden dinleyebileceğim bir zaman gelecek diye söz verdim, onu mezardan geri çıkaracaktım ve şimdi burada oturup seninle birlikte Schubert dinlerken, haklı olduğumu biliyorum, kendimi... Şu andan itibaren pek çok şey değişecek, değil mi? Bütün Schubert koleksiyonumu fırlatıp atmanın eşliğinde olduğumu düşününce, delilik! *(Sesini Gerardo'nun duyması için yükselterek)* Bu kuartet harika, değil mi sevgilim? *(Roberto'ya)* Artık Schubert'i tekrar dinleyebileceğim, eskiden olduğu gibi konserine bile gidebileceğim. Schubert'in eşcinsel olduğunu biliyor muydun? Ama gayet tabii biliyorsundur, *Ölüm ve Bâkire*'yi dinletirken bunu sürekli tekrarlayan sendin. Bu aynı kaset mi, Doktor, yoksa sesin netliğini koruyabilmek için her yıl yeni bir tane mi alıyorsun?

Gerardo yatak odasından sahneye girer, hâlâ uykuludur.

PAULINA: Günaydın, sevgilim. Kahvaltı henüz hazır olmadığı için üzgünüm.

Gerardo'yu görünce Roberto kendini kurtarmak için çaresizce çabalar. Gerardo sahneyi büyük bir şaşkınlıkla izler.

GERARDO: Paulina! Bu da ne? Tanrı aşkına... Roberto...
Doktor Miranda.

Roberto'ya yaklaşıp.

PAULINA: Dokunma ona.

GERARDO: Ne?

PAULINA (*onu silahla tehdit ederek*): Dokunma ona.

GERARDO: Burada neler oluyor, nasıl bir delilik...

PAULINA: Bu o.

GERARDO: Bırak... bırak o silahı.

PAULINA: Bu o.

GERARDO: Kim?

PAULINA: Bu o doktor.

GERARDO: Ne doktoru?

PAULINA: Schubert çalan doktor.

GERARDO: Schubert çalan doktor.

PAULINA: O doktor.

GERARDO: Nereden biliyorsun?

PAULINA: Sesinden.

GERARDO: Ama senin -bana öyle söyledin- bütün o haftalar boyunca...

PAULINA: Gözlerim bağlıydı, evet. Ama yine de duyabiliyordum.

GERARDO: Sen hastasın.

PAULINA: Değilim.

GERARDO: Hastasın sen.

PAULINA: Tamam, o zaman ben hastayım. Ama hem hasta olup hem de bir sesi tanıyabilirim. Üstelik duyularımızdan birini yitirdiğimizde diğerleri güçlenir, keskinleşirler. Öyle değil mi Doktor Miranda?

GERARDO: Belli belirsiz hatırladığın bir ses hiçbir şeyin kanıtı olmaz, Paulina, geçerli değildir...

PAULINA: Bu onun sesi. Dün gece buraya gelir gelmez tanıdım onu. Gülüşü. Kullandığı bazı deyişler.

GERARDO: Ama bu...

PAULINA: Bu önemsiz bir kanıt olabilir, ama benim için yeterli. Bütün bu yıllar boyunca bu sesi duymadığım bir saat bile geçmedi, yanımda, kulağımın dibinde o tükürükle karışık sesi duydum, sence böyle bir sesi unutabilir miyim?

Roberto'nun ve sonra başka bir adamın sesini taklit ederek.

PAULINA: "Ona biraz daha verin. Bu orospu biraz daha alabilir. Verin ona." "Emin misin Doktor? Ya bu kaltak elimizde ölürse?" "Daha bayılacağı bile yok, baksanıza. Ver ona, bir çentik daha."

GERARDO: Paulina, o silahı bana vermeni rica ediyorum.

PAULINA: Hayır.

GERARDO: Onu bana doğrultursan konuşmamız mümkün değil.

PAULINA: Aksine, silahı bıraktığım anda bütün konuşma otomatik olarak bitecek. Silahı bırakırsam sen tartışmayı kazanmak için kuvvetini kullanacaksın.

GERARDO: Paulina, yaptığın şeyin çok ciddi sonuçlar doğuracağını bilmeni istiyorum .

PAULINA: Ciddi ha? Tamir edilemez ha?

GERARDO: Evet, tamir edilemez... olabilir. Doktor Miranda. Sizden onu affetmenizi dilemek zorundayım, karım uzun zamandır...

PAULINA: Şu pislikten af dilemeye kalkma sakın. Şu eli görüyor musun, şuradaki eli...

GERARDO: Çöz onu, Paulina.

PAULINA: Hayır.

GERARDO: O zaman ben çözerim.

Roberto'ya doğru ilerler. Birden Paulina'nın silahı bir el ateş eder. Nasıl ateş edeceğini bilmediği açıktır, çünkü adamlar kadar şaşırmıştır silah geri tepince. Gerardo geri bir adım atar, Roberto çaresiz görünür.

GERARDO: Ateş etme, Paulie. O şeyi bir daha ateşleme. O silahı bana ver.

Sessizlik.

GERARDO: Bunu yapamazsın.

PAULINA: Bana neyi yapıp neyi yapamayacağımı söylemeyi ne zaman bırakacaksın. 'Bunu yapamazsın, şunu yapabilirsin, bunu yapamazsın.' Yaptım bile.

GERARDO: Bunu yaptığın adamın bildiğimiz tek hatası... bir yargıç önünde onu suçlayabileceğin tek şey...

Paulina alaycı alaycı güler.

GERARDO: Evet. Bir yargıç, evet, ne kadar çürümüş, rüşvetçi, korkak olursa olsun... onu suçlayabileceğin tek şey, yolda başı belada olan birine yardım etmek için durmak ve beni eve getirmeyi teklif etmek...

PAULINA: Az daha unuttuyordum, tamirci birazdan burada olur.

GERARDO: Ne?

PAULINA: Bu sabah erkenden senin şu iyilik meleğinin arabasını saklamaya gittiğimde bir telefon kulübesinden onları aradım ve erkenden gelmelerini söyledim. Giyinsen iyi olur. Gelmek üzeredirler.

GERARDO: Lütfen, Paulina, makul olmaya başlayabilir miyiz, davranışımızı sanki biraz...

PAULINA: Sen makul ol, Gerardo. Sana hiçbir şey yapmadılar.

GERARDO: Yaptılar, tabii ki yaptılar... ama biz burada bir dehşet ödülü için yarışmıyoruz, kahretsin... haydi, biraz sağduyulu davranmayı deneyelim. Bu adam o korkunç olaylardan sorumlu doktor olsa bile, ki değil, olması için de hiçbir sebep yok, ama diyelim ki oydu, o durumda bile onu böyle bağlamaya ne hakkın var, bebeğim, yaptığın bir bak, Paulina, sonuçlarını düşün...

Dışarıda bir kamyon motoru duyulur. Paulina kapıya koşar, aralar ve bağırır.

PAULINA: Geliyor, geliyor.

Kapıyı kapatır, kilitler, perdeleri kapatır ve Gerardo'ya bakar.

PAULINA: Giyin, çabuk. Çekici geldi. Yedek lastik dışarıda. Onun krikosunu da aldım.

GERARDO: Krikosunu da mı çalyorsun?

PAULINA: Böylece bizimki annemde kalabilir.

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Polise gidebileceğimi düşündün mü?

PAULINA: Onu yapacağından şüpheliyim. Kendi ikna güçlerine haddinden fazla inanıyorsun. Üstelik biliyorsun ki, eğer polis buraya burnunu sokarsa, bu adamın kafasına derhal bir kurşun sıkırım. Bunu biliyorsun, öyle değil mi? Sonra da silahı ağızma sokup tetiği çekerim.

GERARDO: Ah bebeğim, bebeğim. Sen... tanınmaz haldesin. Nasıl böyle davranabilir, nasıl böyle konuşabilirsin?

PAULINA: Kocama açıkla, Doktor Miranda, benim böyle... çıldırmam için bana ne yaptığını anlat.

GERARDO: Paulina, niyetinin tam olarak ne olduğunu bana söylemeni istiyorum.

PAULINA: Ben değil. Sen ve ben. Onu yargılayacağız, Gerardo, bu doktoru. Burada. Bugün. Sen ve ben. Yoksa senin meşhur Araştırma Komisyonu mu yapacak bu işi?

Işıklar kararır.

1. PERDE'NİN SONU

2. PERDE

SAHNE 1

Gün ortası. Roberto hâlâ aynı durumda. Paulina, arkası ona dönük, pencereden dışarıya, denize bakıyor; doktorla konuşurken hafifçe sallanıyor.

PAULINA: Nihayet bıraktıklarında... nereye gittiğimi biliyor musun? Ailemin yanına gidemezdim, o zamanlar o kadar asker yanlısıydılar ki onlarla bütün ilişkilerimi koparmıştım. Sadece arada bir annemi görüyordum... Bu tuhaf değil mi, Gerardo'ya veya kız kardeşime asla söylemediğim, annemeyse kesinlikle söylemeyeceğim şeyleri, burada sanki günah çıkartır gibi sana anlatıyorum. Ger-

çekte ne düşündüğümü bilseydi annem üzüntüsünden ölürdü. Halbuki sana tam olarak ne hissettiğimi söyleyebilirim, beni bıraktıklarında ne hissettiğimi. O gece... evet, ne durumda olduğumu anlatmama gerek yok, bırakılmadan önce beni baştan ayağa iyice muayene etmiştin, öyle değil mi? Burada oldukça samimiyiz, öyle değil mi, ikimiz karşılıklı? Sanki güneş altında bir bankta oturan iki emekli gibi.

Roberto konuşmak veya iplerden kurtulmak ister gibi bir hareket yapar.

PAULINA: Aç mısın? Durum o kadar kötü değil. Sadece Gerardo dönene kadar sabırlı olman gerekecek.

Erkek sesini taklit ederek.

PAULINA: "Aç mısın? Yemek ister misin? Sana yiyecek bir şey vereceğim, tatlı kaltak. Sana öyle büyük ve içini dolduracak bir şey vereceğim ki açlık maçlık kalmayacak."

Kendi sesiyle.

PAULINA: Gerardo hakkında hiçbir şey bilmiyorsun, öyle değil mi? Yani, hiçbir zaman bilmedin demek istiyorum. Onun adını asla söylemedim. Senin... senin meslektaşların, bana sorarlardı, gayet tabii. "O kutuyla, küçük bayan, şakın bana seni düzen birinin olmadığını söyleme, ha? Hadi sadece bize seni kimin düzdüğünü söyle, küçük bayan." Ama onlara asla Gerardo'nun adını vermedim. İşlerin nasıl değiştiğini görmek tuhaf. Eğer Gerardo'nun adını verseydim, hiçbir araştırma komisyonuna atanmazdı, tersine, başka bir avukatın araştıracağı isimlerden biri olurdu. Ben

de o komisyonun önünde Gerardo'yla nasıl tanıştığımı anlatıyor olurdu, aslında ona darbeden hemen sonra rastladım, insanların elçiliklere sığınmalarına yardım ederken... Gerardo'yla hayatlar kurtardık, öldürülmemeleri için ülkeden insan kaçırdık. Ben sert ve korkusuzdum, her şeyi yapmaya hazırdım, o zaman bedenimde bir gram bile korku olmamasına inanamıyorum. Neyse... sözü dağıtmayayım. O gece beni bıraktılar, evet. Gerardo'nun evine gittim, kapıyı çaldım, tekrar, tekrar, tıpkı senin dün gece yaptığın gibi; en sonunda Gerardo kapıyı açtığı anda endişeli görünüyordu, saçları darmadağınktı...

Dışarda bir araba sesi. Sonra arabanın kapısı açılıp kapanır. Paulina masaya gidip silahı alır. Gerardo girer.

PAULINA: Nasıl gitti? Lastiği kolayca yaptılar mı?

GERARDO: Paulina, beni dinlemelisin.

PAULINA: Tabii ki seni dinlemeliyim. Her zaman seni dinlemedim mi?

GERARDO: Oturmanı ve beni gerçekten dinlemeni istiyorum.

Paulina oturur.

GERARDO: Biliyorsun, hayatımın büyük bölümünü kanunu savunarak geçirdim. Geçmiş rejimde beni isyan ettiren bir şey varsa...

PAULINA: Onlara faşistler diyebilirsin...

GERARDO: Sözümü kesme. Beni isyan ettiren bir şey varsa, pek çok insanı sahte kanıtlar öne sürerek suçlamaları, ger-

çek kanıtları görmezden gelmeleri ve suçlananlara kendilerini savunma şansı vermemeleridir, yani bu adam her gün soykırım yapmış olsa bile, kendini savunma hakkı vardır.

PAULINA: Benim bu hakkı ondan esirgemek gibi bir niyetim yok ki, Gerardo. Sana müvekkilimle özel olarak konuşabilmen için gereken zamanı vereceğim. Ben sadece senin dönmeni bekliyordum, hepsi bu. Böylece işimize gerektiği düzende başlayabiliriz.

Gerardo'ya işaret eder, o da Roberto'nun ağızındaki tıkaçı çıkartır. Sonra kadın teybi işaret eder.

PAULINA: Söyleyeceğin her şeyin buraya kaydedileceğini bilmelisin, doktor.

GERARDO: Aman tanrım, Paulina, sus! Bırak onu istediğini...

Kısa sessizlik. Paulina teybi çalıştırır.

ROBERTO (öksürür, sonra kalın, hırıltılı bir sesle): Su.

GERARDO: Ne?

PAULINA: Su istiyor Gerardo.

Gerardo bir bardak su getirmek için koşar, getirir Roberto'ya verir, Roberto gürlütiyle suyu içer.

PAULINA: Soğuk su gibisi yok ha, doktor? Kendi sidiğini içmekten çok daha iyi.

ROBERTO: Escobar. Bu affedilemez bir durum. Hayatta oldukça seni affetmeyeceğim.

PAULINA: Dur, dur. Orada kal, doktor. Bakalım bu alet çalışıyor mu?

Bazı düğmelere basar, sonra Roberto'nun sesini duyarız.

KASETTEN ROBERTO'NUN SESİ: Escobar. Bu affedilemez bir durum. Hayatta oldukça seni affetmeyeceğim.

KASETTEN PAULINA'NIN SESİ: Dur, dur. Orada kal, doktor. Bakalım bu alet çalışıyor mu?

Paulina teybi durdurur.

PAULINA: Hazır. Her konuşulanı gayet güzel kaydediyor. Şimdiden elimizde affedilme hakkında bir ifade var bile. Doktor Miranda'nın düşüncesine göre, affedilmez olan, yaşadıkça bağışlamayacağı şey, birini birkaç saatliğine bağlamak, o kişiye konuşma hakkı vermeden onu birkaç saat tutmak. Anlaşıldı. Daha ister misin?

Başka bir düğmeye basar.

ROBERTO: Ben sizi tanımıyorum, hanımefendi. Hayatımda sizi hiç görmedim. Ama şunu söyleyebilirim: siz son derece hastasınız, neredeyse prototip olarak şizoidsiniz. Ama sen, Escobar, sen bayım, hasta değilsin. Sen bir avukatsın, insan hakları savunucususun, önceki askeri yönetim tarafından baskı altında tutulmuş biri; benim gibi. Ve senin durumun farklı, sen yaptıklarından sorumlusun, yapman gereken de beni derhal çözmek. Ayrıca bilmeni istiyorum ki, geçen her dakika seni bu işkencenin suç ortağı yapıyor, bu yüzden sonuçlarına katlanmak...

PAULINA (silahı şakağına dayar): Sen kimi tehdit ediyorsun?

ROBERTO: Etmiyordum.

PAULINA: Ediyordun; evet, ediyordun. Şunu açıklığa kavuşturalım, doktor. Tehdit devri geçti. Dışarıda siz piçler hâlâ emir veriyor olabilirsiniz, ama burada, şimdilik, emir komuta bende. Şimdi, bu açıkça anlaşıldı mı?

ROBERTO: Tuvalete gitmem gerek.

PAULINA: İşeyecek misin, sıçacak mısın?

GERARDO: Aman tanrım, Paulina! Doktor Miranda, o hayatı boyunca böyle konuşmamıştı.

PAULINA: Doktor, bu jargona alışıktır. Hadi doktor. Ön mü arka mı?

ROBERTO: Ayakta.

PAULINA: Bacaklarını çöz, Gerardo. Ben götüreceğim onu.

GERARDO: Tabii ki hayır. Ben götürürüm.

PAULINA: Ben götüreceğim. Bana öyle bakma. Sanki... aletini benim önümde ilk defa çıkarmayacak, Gerardo. Hadi doktor. Ayağa kalk. Halıma işemeni istemem.

Gerardo, bacakları çözer. Roberto yavaşça, acıyla banyoya yönelir, Paulina silahı sırtına dayamıştır. Gerardo teybi kapatır. Paulina Roberto'yla çıkar. Biraz sonra işeme ve sifon sesleri duyarız. Bu arada, Gerardo sinirle odayı adımlamaktadır. Paulina, Roberto'yla döner.

PAULINA: Onu tekrar bağla.

Gerardo Roberto'nun bacaklarını bağlamaya başlar.

PAULINA: Daha sıkı Gerardo!

GERARDO: Paulina, bu hoş görülemez bir durum. Seninle konuşmam lazım.

PAULINA: Seni kim durduruyor ki?

GERARDO: Yalnız olarak.

PAULINA: Neden? Doktor eskiden her şeyi benim önümde tartışır, onlar...

GERARDO: Sevgili, sevgili Paulie, lütfen işimizi zorlaştırma. Seninle yalnız olacağımız bir yerde konuşmak istiyorum.

Gerardo ve Paulina terasa çıkarlar. Konuşmaları sırasında Roberto diz bağlarını hafifçe gevşetmeyi becerir.

GERARDO: Sen ne yapmaya çalışıyorsun? Bu çılgınca hallerinle sen ne yapmaya çalışıyorsun, kadın?

PAULINA: Sana söylemiştim, onu yargılamak istiyorum...

GERARDO: Onu yargılamak, ne demek bu, onu yargılamak? Biz onların yöntemlerini kullanamayız. Biz farklıyız. Bu şekilde intikam aramak doğru...

PAULINA: Bu intikam değil. Bana asla vermediği bütün güvenceleri veriyorum ona. O ve meslektaşları bana bunların hiçbirini...

GERARDO: Peki ya meslektaşları; onları da kaçırıp buraya getirecek ve bağlayacak mısın...

PAULINA: Bunu yapabilmek için onların isimlerini bilmem gerekir, öyle değil mi?

GERARDO: O zaman sen...

PAULINA: Onları öldürecek miyim? Onu öldürecek miyim? O beni öldürmediğine göre, sanırım bu haksızlık olur, onu...

GERARDO: Bunu bilmem iyi oldu, Paulina, o takdirde beni de öldürmen gerekir çünkü. Seni uyarıyorum, niyetin onu öldürmekse, önce beni öldürmen gerekecek.

PAULINA: Lütfen sakinleşir misin? Onu öldürmek gibi bir niyetim yok. Tabii ki seni de... Ama her zamanki gibi, bana inanmıyorsun.

GERARDO: Peki, o zaman ona ne yapacaksın? Onunla? Sen ne yapacaksın? Ne istiyorsun?.. Bütün bunlar on beş yıl önce biri...

PAULINA: Biri ne?... Bana ne yaptılar, Gerardo. Söylesene.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Hiçbir zaman söylemek istemedin. Şimdi söyle. Onlar...

GERARDO: Eğer sen hiç söylemediysen, ben nasıl söyleyeyim?

PAULINA: Şimdi söyle.

GERARDO: Benim tüm bildiğim, o ilk gece bana söylediğin, geldiğinde...

PAULINA: Onlar...

GERARDO: Onlar...

PAULINA: Söyle bana, söyle bana.

GERARDO: Onlar... sana işkence ettiler. Şimdi sen söyle.

PAULINA: Bana işkence ettiler. Başka? Bana başka ne yaptılar, Gerardo?

Gerardo ona yaklaşır, kollarına alır.

GERARDO (*fısıldayarak*): Sana tecavüz ettiler.

PAULINA: Kaç defa?

GERARDO: Defalarca.

PAULINA: Kaç defa?

GERARDO: Bunu bana hiçbir zaman söylemedin. Saymadım dedin.

PAULINA: Bu doğru değil.

GERARDO: Doğru olmayan ne?

PAULINA: Saymadığım. Her seferinde çetele tuttum. Kaç defa olduğunu biliyorum.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: O gece Gerardo, sana geldiğimde, sana söylediğimde, sana anlatmaya başladığımda, onları bulduğunda ne yapacağına yemin etmiştin? "Bir gün aşkım, bu piçleri yargılayacağız. Gözlerin bayram edecek..." Ne söylediğini tam olarak hatırlıyorum, çünkü bana şiirsel gelmişti... "Onlar senin hikâyeni dinlerken, gözlerin hepsinin yüzünde dolaşacak. Yapacağız, göreceksin, yapacağız bunu." İşte şimdi sevgilim, şimdi benim kime gitmem gerekiyor?

GERARDO: Bu on beş yıl önceydi.

PAULINA: Söyle bana, bu doktor hakkındaki suçlamalarımı kimin dinlemesi gerekiyor, kim Gerardo? Senin komisyonun mu?

GERARDO: *Benim* komisyonum mu? Ne komisyonu? Sayende başka hiçbir suçu soruşturamayabiliriz... ve benim de bu görevden istifa etmem gerekecek.

PAULINA: Hep böyle aşırı duygusal tavırlar takırsın. Kaşların alnını kırıştırarak kalkar, bu da seni on yıl yaşlı gösterir. Sonra insanlar gazetede senin fotoğrafını gördüklerinde, senin komisyonun en genç mensubu olduğuna inanmayacaklar.

GERARDO: Sağır mısın? Sana dedim ki, bu görevden istifa etmem gerekecek.

PAULINA: Bunun için bir sebep göremiyorum.

GERARDO: Sebep göremiyor musun? Ama başka insanlar bu sebebi görecek, özellikle geçmişin araştırılmasını istemeyenler. Başkanın komisyonunun ılımlı ve soğukkanlı tavırlarıyla örnek olması gereken üyelerinden biri...

PAULINA: Bu kadar soğukkanlılık boğacak bizi.

GERARDO: Nesnel olması gereken bu insan, bizzat kendi evinde masum bir adamın bağlanıp işkenceye maruz bırakılmasına seyirci kaldı... Diktatörlüğe hizmet eden gazeteleri biliyor musun, bu hikâyeyi komisyonu küçük düşürmek, hatta ortadan kaldırmak için nasıl kullanacaklarını biliyor musun?

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Bu insanların tekrar iktidara geçmelerini mi istiyorsun? Onlara zarar vermememizi güvence altına almak amacıyla geri dönebilmeleri için onları korkutmak mı istiyorsun? Bu insanların hayatımızı ve ölümümüzü belirlediği günlerin geri gelmesini mi istiyorsun? Çünkü eğer istediğin buysa, alacağın da bu olacak. Adamı bırak, Paulina. Hatan için özür dile ve serbest bırak onu. Ben onunla konuştum, siyaseten güvenebileceğimiz birine benziyor, ya da öyle...

PAULINA: Ah benim küçük şapşalım, sen her hileye kapılıyorsun, öyle değil mi? Gerardo, sana söz veriyorum, öğrendiğince ciddi biçimde; bu özel yargılama ne seni ne de komisyonu etkileyecek. Gerçekten komisyonun başını belaya sokmak için bir şey yapabileceğimi düşünüyor musun, sizi kayıp mahkûmların cesetlerinin nerede olduğunu bulmaktan alıkoyacak, insanların nasıl öldürüldüklerini, nereye gömüldüklerini bulmaktan alıkoyacak bir şey yapar mıyım! Ama komisyon üyeleri sadece ölümlerle uğraşiyor, artık konuşamayacak olanlarla. Oysa ben konuşabiliyorum... tek kelime etmeden yıllar geçti, düşündüğümü fısıldayabilmek için bile ağzımı açmadım, yıllarca kendi dehşetimde yaşadım... ama ölmedim, öldüğümü sanmıştım ama ölmedim ve konuşabiliyorum, kahretsin... Bu nedenle, Tanrı aşkına, bırak lafımı söyleyim ve sen de komisyonunla ilgilen, sana burada olanların hiç kimsenin kulağına gitmeyeceğini söylediğimde de bana inan.

GERARDO: O durumda bile... Ne olursa olsun istifa etmem gerekir, ne kadar çabuk olursa o kadar iyi.

PAULINA: Bu işten kimsenin haberi olmasa bile istifa etmem mi gerekecek?

GERARDO: Evet.

PAULINA: Deli karın yüzünden mi, hiç konuşmadığı için deli olduğu, şimdi de konuştuğu için deli sayılan karın yüzünden mi?

GERARDO: Başka sebeplerin yanında, evet, öyle, eğer gerçek senin için hâlâ önemliyse.

PAULINA: En gerçek gerçek ha?

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Bir saniye bekle.

Odaya girer ve Roberto'nun neredeyse ipleri çözmek üzere olduğunu görür. Adam onu gördüğünde hemen durur. Paulina onu tekrar bağlar, erkek seslerini taklit ederek.

PAULINA: "Hey bizim konukseverliğimizi beğenmiyor musun? Niye öyle erkenden gitmek istiyorsun, kaltak? Dışarıda benimle geçirdiğin kadar iyi vakit geçiremezsin, tatlım. Beni özleyeceğini söyle, bari bunu söyle bana."

Paulina, ellerini Roberto'nun bedeninde baştan aşağı yavaşça oynatmaya başlar, sanki okşar gibi. Sonra terasa döner.

PAULINA: Tanıdığım sadece onun sesi değil, Gerardo, tenini de tanyorum. Kokusunu da, Gerardo. Tenini tanyorum onun.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Varsayalım ki senin bu doktorunun suçlu olduğunu her türlü şüphenin ötesinde kanıtlayabildim? Yine de onu serbest bırakmamı ister miydin?

GERARDO: Evet. Eğer suçluysa onu serbest bırakman için daha çok sebep var demektir. Bana öyle bakma. Herkes senin gibi davransaydı ne olurdu, düşünsene. Sen kendi tutkunu tatmin ediyorsun, kendi kendine cezalandırıyor-sun, ama bu ülkede bir sürü sorunu olan başka insanlar, sorunlarının bazılarını nihayet çözmeye şansını yakalamış insanlar, o insanlar hüsrana mı uğrasın yani, demokrasiye topyekûn dönüş süreci bitsin mi...

PAULINA: Kimseye bir şey olmayacak! Kimse bilmeyecek!

GERARDO: Bundan kesinlikle emin olmanın tek yolu, onu öldürmektir; o halde de işi biten sen olursun, tabii seninle birlikte ben de. Bırak gitsin, Paulina. Ülkenin iyiliği için, bizim kendi iyiliğimiz için.

PAULINA: Ya ben? Ya benim iyiliğim? Bana bak, bana bak!

GERARDO: Evet, kendine bak, canım. Sen hâlâ bir mahkûmsun, orada onlarla birlikte kaldın, o bodruma kilitlendin. On beş yıldır hayatınla ilgili hiçbir şey yapmadın. Hiçbir şey. Kendine bak, tam her şeye yeniden başlama şansını yakaladığımızda bütün yaraları deşmeye başlıyorsun... Zamanı gelmedi mi artık?

PAULINA: Unutmak mı? Unutmamı mı istiyorsun benden?

GERARDO: Zihnini onlardan kurtar, Paulina, benim istediğim bu.

PAULINA: Onu bırakayım ki birkaç yıl sonra geri gelsin, öyle mi?

GERARDO: Onu bırak ki bir daha asla geri gelmesin.

PAULINA: Sonra onu Tavelli'de görelim, ona sırtalım, bize güzel karısını tanıştırsın, yine sırtalım ve hepimiz el sıkışalım, bu mevsimde havanın ne kadar sıcak olduğuyla ilgili yorumlar yapalım...

GERARDO: Ona sırtman gerekmez, ama esas olarak, evet, yapmamız gereken bu. Yaşamaya başlamak, evet.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Bak Gerardo, bir anlaşma yapalım.

GERARDO: Neden bahsettiğini anlamıyorum.

PAULINA: Uzlaşma, bir anlaşma, bir pazarlık. Bu ülkedeki her şey bir konsensüs üzerinden yapılıyor, öyle değil mi? Bu geçiş dönemi böyle bir şey, değil mi? Bizim demokrasiye sahip olmamıza izin veriyorlar, ama ekonomiyi ve silahlı kuvvetleri kontrol altında tutmaya devam ediyorlar. Komisyon suçları araştırabilir, ama bu suçlardan dolayı kimse cezalandırılmıyor... İstedğin her şeyi söylemediğin sürece, konuşma özgürlüğü var...

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Benim o kadar sorumsuz veya duygusal veya... hasta olmadığımı anlamam için, bir anlaşmaya varalım. Sen bu adamın zarar görmeden serbest bırakılmasını istiyorsun, ben de... benim ne istediğimi bilmek istiyor musun?

GERARDO: Her şeyden çok.

PAULINA: Dün gece onun sesini duyduğumda, aklıma gelen ilk düşünce, bütün bu yıllar boyunca düşündüğüm hani, beni öyle bir bakışla -soyut, uçucu demıştin, öyle değil mi- yakaladığında ne düşünüyordum, biliyor musun? Sistematik olarak, dakika dakika, aynı araçlarla bana yaptıklarını onlara yaşatmak. Özellikle ona, doktora... Çünkü diğerleri o kadar kaba, o kadar... ama o Schubert çalar, bilimden bahsedirdi, bana bir keresinde Nietzsche'nin bir sözünü söylemişti.

GERARDO: Nietzsche.

PAULINA: Kendimden dehşete düşmüştüm. İçimde o kadar nefret olmasından... ama gece uykuya dalabilmenin tek yolu buydu, seninle birlikte kokteyllere gitmenin tek yolu buydu, kendime sürekli sormaktan alamadığım bir soru

olmasına rağmen; ya oradakilerden biri... belki aynı adam değil, ama o insanlardan biri olabilir... Böylece tamamen aklımı kaçırmamak ve yüzüme yapıştırmaya devam edeceğimi söylediğin o Tavelli sırtışını becererebilmek için... Evet, onların kafalarını kendi boklarıyla dolu bir kovaya bastırmayı hayal ederdim. Veya elektrik, sevişirken orgazm olacağımı hissettiğimde, bedenimde akımların dolaştığını hatırlardım, sonra... ve sonra orgazm taklidi yapmak zorunda kalırdım, evet, taklit ederdim, böylece sen ne düşündüğümü anlamazdın, böylece senin başarısızlığın olduğunu hissetmezdin, ah Gerardo.

GERARDO: Ah sevgilim, sevgilim.

PAULINA: Böylece onun sesini duyduğumda, tek istediğim şeyin ona tecavüz edilmesi olduğunu düşündüm, onu birine düzdürmek. İşte, düşündüğüm buydu, hiç değilse bir kez anlasmam demek olduğunu... Ben de ona tecavüz edemeyeceğime göre... düşündüm ki bu ancak senin uygulayabileceğin bir cezaydı.

GERARDO: Yeter artık, Paulina.

PAULINA: Ama sonra kendi kendime seninle bu konuda işbirliği yapmanın zor olabileceğini söyledim, her şeyin ötesinde bu işi yapmak için gerçekten biraz heyecanlanmam lazım...

GERARDO: Sus, Paulina.

PAULINA: Bu yüzden kendime bir saplı süpürge kullanıp kullanamayacağımızı sordum. Evet, bir saplı süpürge, Gerardo. Bildiğin süpürge sapı. Ama fark etmeye başladım ki bu gerçekten benim istediğim şey değildi... o derece fiziksel bir şey istemiyordum. Sonra hangi sonuca vardım, biliyor musun, gerçekten istediğim tek şey neydi?

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: İtiraf etmesini istiyorum. O teybin önüne oturup ne yaptığını anlatmasını istiyorum... sadece bana yaptıklarını değil, her şeyi, herkese yaptıklarını... Sonra da kendi el yazısıyla bunları ona yazdırıp imzalatmak, bir kopyasını da sonsuza kadar saklamak... Bütün bilgileri, isimleri, bütün ayrıntıları. İşte, istediğim bu.

GERARDO: İtiraf ederse onu serbest bırakacaksın demek.

PAULINA: Bırakırım.

GERARDO: Ondan başka bir şey istemiyorsun?

PAULINA: Tek bir şey bile.

Kısa sessizlik.

PAULINA: Miranda'nın itirafı elimde olursa sen güvende olursun, komisyonda çalışmaya devam edersin, üstümüze katillerini göndermeye cesaret edemez, çünkü bilir ki bana veya sana bir şey olursa ertesi gün itirafları bütün gazetelerde çarşaf çarşaf basılır.

GERARDO: İtiraf ettikten sonra onu bırakacağına inanmamı bekliyorsun? İtiraf ettikten hemen sonra beynini dağıtmayacağına onun da inanmasını mı bekliyorsun?

PAULINA: İkinizin de başka bir seçeneği olduğunu sanmıyorum. Bak, Gerardo, bu tür pislikleri korkutman gerekir. Onu öldürmeye hazırlandığım için arabayı sakladığımı söyle. Beni vazgeçirmesinin tek yolunun itiraf etmek olduğunu anlat ona. Dün gece buraya geldiğini kimsenin bilmediğini, hiç kimsenin onu bulamayacağını söyle. Kendi iyiliği için, umarım onu ikna edebilirsin.

GERARDO: Onu ikna etmem mi gerekiyor?

PAULINA: Ben olsam bunun onu düzmekten çok daha zevkli bir yol olduğunu düşünürdüm.

GERARDO: Burada, tabii, senin düşünmemiş olabileceğin bir sorun var, Paulina. Ya itiraf edecek bir şeyi yoksa?

PAULINA: Söyle ona, eğer itiraf etmezse onu öldüreceğim.

GERARDO: Ama ya suçlu değilse?

PAULINA: Benim acelem yok. İtiraf etmesini aylarca bekleyebileceğimi söyle.

GERARDO: Paulina, beni dinlemiyorsun. Eğer masumsa neyi itiraf edecek?

PAULINA: Masumsa mı? O zaman hapı yuttu işte.

Işıklar kararır.

SAHNE 2

Öğle yemeği. Gerardo ve Roberto bir masada oturmaktadır. Roberto hâlâ bağlıdır, ama bu sefer elleri öndedir. Gerardo çorba servisini yeni bitirmiştir. Paulina terastan seyrederek. Onları görür ama duyamaz. Roberto ve Gerardo çorbaya bakarak biraz sessiz kalırlar.

GERARDO: Aç değil misiniz, Doktor Miranda?

ROBERTO: Roberto. Benim adım Roberto. Lütfen bana aynı samimiyetle davranın... lütfen.

GERARDO: Sizle bir müvekkilimle karşı karşıyaymışım gibi konuşsam daha iyi olacak, Doktor Miranda. Benim açımdan böylesi daha iyi. Bir şey yeseniz iyi olur.

ROBERTO: Aç değilim.

GERARDO: Ben yardım...

Bir kaşık çorba alır ve Roberto'ya içirir, sanki bebek gibi. Aşağıdaki konuşma boyunca Gerardo, Roberto'ya çorba içirmekte, bir yandan kendisi de içmektedir.

ROBERTO: O delirmiş. Bunu söylediğim için beni bağışlamalısın, Gerardo, ama senin karın...

GERARDO: Ekmek?

ROBERTO: Hayır, teşekkürler.

Kısa bir sessizlik.

ROBERTO: Psikiyatrik tedavi görmeli o...

GERARDO: Durumu sertçe ifade etmek gerekirse, onun tedavisi sensin, doktor.

Bir peçeteye Roberto'nun ağzını siler.

ROBERTO: Beni öldürecek.

GERARDO: İtiraf etmezsen zaten öldürecek.

ROBERTO: Ama ben neyi itiraf edebilirim? Neyi itiraf edebilirim, eğer ben...

PAULINA: Biliyor olabilirsin, doktor, gizli polis işkence yaparken bazı doktorları... danışman olarak kullandı...

ROBERTO: Tabipler Birliği sonunda bu durumu öğrendi ve her fırsatta durumu soruşturdu.

GERARDO: Senin o doktor olduğundan emin, yani... Buna itiraz edecek bir yol bulmadığın sürece de...

ROBERTO: Buna nasıl itiraz edebilirim? Sesimi değiştirmem gerekir, bunun benim sesim olmadığını kanıtlamam gerekir... Başıma bela açan sadece sesimse, başka da bir kanıt yoksa, hiçbir şey...

GERARDO: Tenin. Tenini de söyledi.

ROBERTO: Tenim mi?

GERARDO: Bir de kokun.

ROBERTO: Hastalıklı bir kafanın fantezileri. O kapıdan giren her adamı mandallayabilirdi...

GERARDO: Maalesef o kapıdan sen girdin.

ROBERTO: Bak Gerardo, ben sessiz bir adamım. Herkes benim şiddete başvurmayacağımı görebilir... her türlü şiddet beni hasta eder. Sahildeki evime gelirim, sahilde dolaşırım, dalgaları seyredirim, çakıl taşları toplarım, müziğimi dinlerim...

GERARDO: Schubert mi?

ROBERTO: Schubert, utanmak için bir sebep yok. Vivaldi, Mozart ve Telemann'ı da severim. Dün de Schubert'i plaja getirmek gibi aptalca bir fikre kapıldım. Ama senin için durmam çok daha aptalcaydı, Gerardo. Şimdi bu rezaletin içindeyim, sırf kırık dökük arabasının yanında kollarını sallayan bir kaçığa rastlayıp ona acıdığım için. Bak, beni kurtarmak senin görevin.

GERARDO: Biliyorum.

ROBERTO: Ayak bileklerim acıyor, ellerim, sırtım. İpleri biraz gevşetemez misin, böylece...

GERARDO: Roberto, seninle dürüstçe konuşmak istiyorum. Hayatını kurtarmanın sadece tek yolu var...

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Sanırım ona... boyun eğmemiz lazım.

ROBERTO: Ona boyun eğmek?

GERARDO: Onu memnun etmek, onu sakinleştirmek, böylece bizim... yani, senin işbirliği yapmaya hazır olduğunu hisseder...

ROBERTO: Onunla nasıl işbirliği yapabileceğimi anlayamıyorum, bu özel konumumda...

GERARDO: Ona teslim ol, onu inandır ki sen...

ROBERTO: Onu inandırayım ki ben...

GERARDO: Bana söz verdi, eğer itiraf edersen... hemen seni...

ROBERTO: Benim itiraf edecek bir şeyim yok!

GERARDO: Sanırım o zaman bir şey keşfetmen gerekecek, çünkü seni bağışlamasının tek yolu bu...

ROBERTO (*sesini yükseltir, hiddetle*): Onun beni bağışlayabileceği hiçbir şey yok. Ben hiçbir şey yapmadım ve itiraf edecek hiçbir şey yok. Anlıyor musun?

Roberto'nun sesini duyunca Paulina terasta oturduğu yerden kalkar ve onlara yaklaşmaya başlar.

ROBERTO: Bana onursuz çözümler önermek yerine, o deli kadın senin kariyerini rezil etmeden, hapishaneye veya akıl hastanesine kapatılmadan önce bu suçlu davranışından vazgeçmesi için onu ikna etmen gerekir. Bunu söyle ona. Yoksa sen kendi evinde düzeni sağlayamıyor musun?

GERARDO: Roberto ben...

Paulina terastan girer.

PAULINA: Bir sorun mu var sevgilim?

GERARDO: Sorun yok.

PAULINA: Seni biraz... endişeli gördüm.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Evet, bakıyorum, ikiniz de çorbalarınızı bitirmişsiniz. Kimse benim iyi bir aşçı olmadığımı söyleyemez, öyle değil mi? İdeal bir ev kadını olmadığımı? Belki de bu ideal ev kadını size küçük bir fincan kahve ikram etmeli, doktor? Gerçi bildiğim kadarıyla bu doktor kahve içmiyor. Sana söylüyorum, doktor. Annen sana öğretmedi mi...

ROBERTO: Annemi bu işe karıştırma. Annemden söz etmeni yasaklıyorum.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Seninle aynı fikirde olduğum için üzgünüm. Tamamıyla haklısın. Annen senin yaptıklarından sorumlu değil. Erkekler niye annelere saldırmakta ısrar ederler. Niye her zaman orospu çocuğu derler, niye onlara öğreten önce baba olduğu halde onun yerine orospu...

GERARDO: Paulina, konuşmamıza devam edebilmemiz için bizi yalnız bırakabilir misin, lütfen? Lütfen, bana bu iyiliği yapar mısın?

PAULINA: O iyilik ve çok daha fazlası. Siz erkekleri dünyayı tamir etmeniz için baş başa bırakacağım.

Çıkar ve döner.

PAULINA: Ah, eğer bu işlemek isterse sevgilim, sadece parmaklarını şıklat, ben koşarak gelirim.

Terastaki yerine döner ve izlemeye başlar.

ROBERTO: Kadın kesinlikle deli.

GERARDO: Delilerin elinde güç varsa, onlara boyun eğmek zorundasın. Bu durumda bir itiraf...

ROBERTO: Ama bir itiraf ne işe yarar?

GERARDO: Belki onu hayaletlerinden kurtarır. İnsanların kafasında neler olup bittiğini nasıl bilebilirim, onlara... ama sanırım onun ihtiyacını anlıyorum, çünkü dün gece konuştuklarımızla çakışıyor, bütün ülkenin bize olanları sözcüklere dökme ihtiyacıyla.

ROBERTO: Ya sen?

GERARDO: Ne olmuş bana?

ROBERTO: Sen. Sen daha sonra ne yapacaksın?

GERARDO: Neden sonra?

ROBERTO: Ona inanıyorsun, öyle değil mi?

GERARDO: Eğer senin suçlu olduğunu düşünseydim, çaresizce kurtarmaya çalışır mıydım seni...

ROBERTO: Başından beri onunla işbirliği içinde sin. O kötü adamı oynuyor, sense iyiyi...

GERARDO: İyi derken ne demek istiyorsun?

ROBERTO: Rol yapıyorsunuz, o kötü, sen iyisin, bana o şekilde itiraf ettirmeye çalışıyorsunuz. İtiraf ettiğimde sen, o değil, sen beni öldüreceksin, herhangi bir adamın yapacağı bu, her gerçek erkek gibi, eğer karısına tecavüz etmişlerse, biri benim karıma tecavüz etseydi benim yapacağım bu olurdu. Senin hayalarını keserdim. Şimdi, söyle bana: sen de benim o kahrolası doktor olduğumu düşünüyorsun, değil mi?

Sessizlik. Gerardo ayağa kalkar.

ROBERTO: Nereye gidiyorsun?

GERARDO: Gidip silahı alacağım ve senin kahrolası beynini dağıtacağım. *(kısa bir sessizlik, gittikçe öfkelenerek)* Ama önce, seni orospu çocuğu, senin önerine uyacağım ve hayalarını keseceğim, seni faşist. Gerçek bir erkeğin yapacağı budur, öyle değil mi? Gerçek maçolar insanların beyinlerini dağıtır ve kadınları, karyolaya bağlı halde düzerler. Benim gibi değildirler. Ben aptal, korkak, yumuşak bir ibneyim, çünkü karımı düzüp hayatını mahveden orospu çocuğunu savunuyorum. Kaç kere düzdün onu ha? Söylesene kaç kere, seni piç?

ROBERTO: Gerardo, ben...

GERARDO: Gerardo gitti. Ben buradayım. Ben. Göze göz, dişe diş değil mi, bu bizim felsefemiz, değil mi?

ROBERTO: Ben sadece şaka yapıyordum, bu sadece...

GERARDO: Ona bakarsan, niye ellerimi senin gibi bir pislikle kirletiyim ki.

ROBERTO: Sadece şakaydı.

GERARDO: Senin acı çekmenden ve ölümünden daha fazla zevk alacak biri varken? Bu zevki ondan niye esirgeydim? O işe yaramaz beynini kendi elleriyle parçalaması için onu hemen çağırıyorum.

ROBERTO: Gitme, çağırma onu.

GERARDO: Arada kalmaktan bıktım, ikinizin arasında. Sen onu anlamaya çalış, onu ikna et.

ROBERTO: Gerardo, korkuyorum.

Kısa bir sessizlik. Gerardo arkasını döner, ses tonunu değiştirir.

GERARDO: Ben de.

ROBERTO: Beni öldürmesine izin verme.

Kısa bir sessizlik.

ROBERTO: Ona ne diyeceksin?

GERARDO: Gerçeği. Senin işbirliği yapmadığını.

ROBERTO: Ne yaptığımı bilmem gerekiyor, neyi itiraf etmem gerektiğini bilmediğimi anlamalısın. Eğer o adam olsaydım her... ayrıntıyı bilirdim, ama hiçbir şey bilmiyorum, öyle değil mi, yani... eğer hata yaparsam düşünecek ki ben... senin yardımına ihtiyacım olacak benim... uydurabilmem için senin bana detayları söylemen gerekecek, uyduracağım, ne uyduracağımı sen söyle bana.

GERARDO: Benden karımı kandırmamı mı istiyorsun?

ROBERTO: Senden masum bir adamın hayatını kurtarmanı istiyorum, Escobar. Benim masum olduğuma inanıyorsun, öyle değil mi?

GERARDO: Benim neye inandığım senin için o kadar önemli mi?

ROBERTO: Tabii ki önemli. Karın uygarlığın sesi değil, ama sen öylesin. Karın başkanın komisyonunun üyesi değil, ama sen öylesin.

GERARDO (*acı, hazine*): Hayır, karım değil... Onun ne düşündüğü kimin umurunda. O sadece...

Çıkmaya başlar.

ROBERTO: Dur. Nereye gidiyorsun? Ona ne diyeceksin?

GERARDO: Ona işemen gerektiğini söyleyeceğim.

Işıklar kararır.

2. PERDE'NİN SONU

3. PERDE

SAHNE 1

Akşamüstü. Paulina ve Gerardo dışarıda, terasta denizi seyretmektedirler. Roberto içeride ve hâlâ bağlıdır. Teyz Gerardo'nun kucağındadır.

PAULINA: Sebebini anlamıyorum.

GERARDO: Bilmek zorundayım.

PAULINA: Neden?

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Paulina, seni seviyorum. Bunları senin ağzından duymam lazım. Bunca yıldan sonra olanları kötülüğü yapan kişinin bana söylemesi haksızlık. Bu... tahammül edilemez bir şey.

PAULINA: Ancak ben söylersem o zaman ... tahammül edebilirsin.

GERARDO: Önce onun bana söylemesinden çok daha katlanılır.

PAULINA: Sana anlattım zaten, Gerardo. Yeterli değil miydi?

GERARDO: On beş yıl önce sen bana anlatmaya başladın, ama sonra...

PAULINA: O orospu oradayken sana anlatmaya devam edeceğimi mi sandın? O orospu senin yatak odandan yarı çıplak çıkıp niye o kadar geç kaldığını soruyordu, sen de benden...

GERARDO: O, orospu değildi.

PAULINA: Benim nerede olduğumu biliyor muydu? Tabii ki biliyordu. Bir orospu. Kadını kendini tamamen savunmasız bir haldeyken adamla sevişmek, ha?

GERARDO: Bütün bunları yeniden tartışmayalım, Paulina.

PAULINA: Başlatan sensin.

GERARDO: Kaç kere söylemeliyim? Seni tam iki ay aradım. Sonra o ortaya çıktı, yardım edebileceğini söyledi. Birkaç içki içtik. Tanrım. Ben de insanım.

PAULINA: Ben senin hayatını savunurken... senin adın içimde saklıyken, asla dudaklarımdan çıkmazken... Ona sor, senin adını söyleyip söylemediğini Miranda'ya sor, sen...

GERARDO: Beni zaten affettin, beni affettin, bunu kaç kere konuşmamız gerekecek? Bu kadar fazla geçmişten öleceğiz, bu kadar acı ve kinden. Hadi bitirelim bunu... o konuşmayı yıllar öncesinde kapayalım, bu defteri son kez kapayalım ve bir daha asla açmayalım, asla açmayalım, asla, asla.

PAULINA: Bağışla ve unut ha?

GERARDO: Bağışla, evet; unut, hayır. Ama bağışla ki yeniden başlayabilelim. Yaşayacak öyle çok şeyimiz var ki, benim...

PAULINA: Ne yapmamı bekliyordun ki, o kadının önünde mi konuşsaydım? O kadının önünde bana ne yaptıklarını mı anlatsaydım, yani? Kaç defa?

GERARDO: Kaç defa ne?

PAULINA: Onu kaç defa düzdün?

GERARDO: Paulina...

PAULINA: Kaç defa?

GERARDO: Bebeğim...

PAULINA: Kaç defa becerdin onu? Kaç defa, kaç defa? Ben sana söyledim, sen de bana söyle.

GERARDO (*çaresiz, kadını salları ve sonra kollarına alır*): Paulina, Paulina. Beni yok etmek mi istiyorsun? İstedığın bu mu?

PAULINA: Hayır.

GERARDO: Ama, böyle giderse yıkacaksın beni. Benim olmadığım bir dünya olacak sonunda, ben burada olmayacağım. İstedığın bu mu?

PAULINA: O orospuyu kaç defa siktiğini bilmek istiyorum sadece.

GERARDO: Bunu bana yapma, Paulina.

PAULINA: O ilk gece değildi, öyle değil mi Gerardo? Onu daha önce de görmüştün, öyle değil mi? Doğru söyle, Gerardo.

GERARDO: İnsanlar yüksek dozda gerçekten ölürlere, biliyorsun.

PAULINA: Kaç defa Gerardo? Sen bana söyle, ben de anlatacım.

GERARDO: İki defa.

PAULINA: O gece. Ya o geceden önce?

GERARDO (*çok kısık bir sesle*): Üç defa.

PAULINA: Ne?

GERARDO (*sesini yükselterek*): Üç defa.

PAULINA: Kadın iyi miydi? Onu çok beğendin mi? O da seni beğendi tabii. Bir daha geldiyse çok beğenmiş olmalı...

GERARDO: Bana ne yaptığının farkında mısın?

PAULINA: Düzeltilemez ha? Tamir edilemez.

GERARDO (*çaresiz*): Daha ne istiyorsun benden? Diktatörlükten kurtulduk, hayatta kaldık ve şimdi o piç kurularının bize yapamadıklarını biz birbirimize mi yapacağız? Bunu mu istiyorsun?

PAULINA (*sessizce*): Hayır.

GERARDO: Gitmemi mi istiyorsun? İstedığın bu mu? O kapıdan çıkıp gitmemi, seni bir daha asla görmememi mi istiyorsun? Aman Tanrım, istediğin bu mu?

PAULINA: Hayır.

GERARDO: Sonuçta bu olacak ama.

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Bir bebek gibi ellerindeyim, hiçbir savunmam yok, doğduğum günkü gibi çırlıçplak, önüneyim. Bana da o adama davrandığın gibi mi davranacaksın...

PAULINA: Hayır.

GERARDO: Benim ne yapmamı...

PAULINA (*murıldanarak*): Ben seni istiyorum.. Seni. Seni içimde istiyorum, canlı. Yatakta hayaletler olmadan benimle sevişmeni istiyorum, senin o komisyonda gerçeği savunmanı istiyorum senin soluduğun havada, dinlediğim Schubert'iminde içinde olmanı istiyorum, bu sayede onu tekrar dinleyebilirim...

GERARDO: Evet, Paulina, evet, evet.

PAULINA: Bir çocuğu evlat edinmemizi istiyorum, sana an be an bakmak istiyorum, tıpkı o geceden sonra senin bana baktığın gibi...

GERARDO: O iğrenç geceden bir daha asla söz etme. Eğer tekrar tekrar o geceden bahsedersen... beni, öldürürsün. Bunu mu istiyorsun?

PAULINA: Hayır.

GERARDO: O zaman bana anlatacak mısın?

PAULINA: Evet.

GERARDO: Her şeyi mi?

PAULINA: Her şeyi.

GERARDO: İşte bu pisliğin içinden böyle çıkacağız. Birbirimizden hiçbir şey saklamadan, beraberce.

PAULINA: İşte böyle.

GERARDO: Teybi çalıştıracağım. Sence bir sakıncası var mı, sevgilim, çalıştırmamın?

PAULINA: Çalıştır.

Gerardo teybi çalıştırır.

GERARDO: Tıpkı komisyonun önünde oturur gibi.

PAULINA: Nereden başlayacağımı bilemiyorum.

GERARDO: Adını söyleyerek başla.

PAULINA: Kızlık adım Paulina Salas. Şimdi avukat Gerardo Escobar'la evliyim, ama o zaman...

GERARDO: Tarih.

PAULINA: 6 Nisan 1975, bekârdım. San Antonio Caddesi'nde yürüyordum...

GERARDO: Olabildiğince kesin konuş.

PAULINA: Öğleden sonra iki on beş sularında, Huérfanos Caddesi'nin köşesine ulaştığımda arkamdan gelen sesler duydum... Üç adam hızla arabadan çıktılar, biri sırtıma bir silah dayadı. İçlerinden biri, "Tek kelime edersen ölürsün, bayan," diye kelimeleri kulağıma tükürdü... Nefesi sarmısak kokuyordu. Böyle önemsiz bir ayrıntıya dikkat etmem beni şaşırtmıştı, o adamın yediği öğle yemeğini, anatomi dersinde incelediğim iç organlarıyla yemeğini

nasıl sindireceğini düşünmeye başladım. Daha sonra kendimi ayıplayacaktım, bunu düşünmek için çok vaktim olacaktı, niye bağırma mıyım, çünkü biliyordum ki böyle bir şey başına geldiğinde insan çılgın atmalıydı, böylece başkaları duyardı, adımı haykırmalıydı: "Ben Paulina Salas, beni kaçırıyorsunuz," eğer o ilk anda bağırmasan zaten yenildin demektir. Ben çok kolay teslim oldum, hiç karşı koymadan hemen onlara boyun eğdim. Bütün hayatım boyunca fazlasıyla itaatkârdım.

Işıklar kararmaya başlar.

PAULINA: Doktor aralarında değildi, Doktor Miranda'ya ilk olarak üç gün sonra rastladım... Doktor Miranda'ya ilk o gün rastladım.

Işıklar kararmaya devam eder ve Paulina'nın sesi karanlıkta yükselir, sadece ayışığım aydınlattığı teyp görünür.

PAULINA: İlk başta beni kurtarabileceğini düşündüm. Öyle yumuşak, öyle... iyiydi ki, diğerlerinin bana yaptıklarından sonra. Derken birdenbire bir Schubert dörtlüsü duydum. Karanlıkta, üç gündür açken, bedenim kırılıp dökülüyorken o harika müziği duymanın ne anlama geldiğini tanımlayabilmenin bir yolu yok...

Karanlıkta Roberto'nun sesini Paulina'nın sesiyle birlikte duyarız: "Ölüm ve Bâkire"nin ikinci bölümü çalar.

ROBERTO'NUN SESİ: Müzik çalardım, çünkü rolümü iyi oynamama yardım ederdi, iyi insan rolü dediklerinden. Schubert çalardım, çünkü bu tutukluların güvenini kazanmanın bir yoluydu. Ama aynı zamanda biliyordum ki bu onların acılarını yatıştırmanın da bir yoluydu. Tutuk-

luların acısını yatıştırmanın bir yolu olduğuna inanmalısınız. Sadece müzik değil, yaptığım her şey öyleydi. İlk başta tutuklular beni öyle algıladılar.

Sanki ay parlarmış gibi ışıklar açılır. Gece vakti. Roberto teybin önünde, itiraf ediyor. Schubert yavaşça kısılır.

ROBERTO'NUN SESİ: Tutukluların ölüp durduğunu söylediler, onları tedavi etmeye yardım edecek birine ihtiyaçları vardı, güvenilecekleri birine. Erkek kardeşim gizli servis üyesiydi. Bana bir gece dedi ki, babama yaptıklarını komünistlere ödetebilirsin... Las Toltecas'ta köylüler arazisine el koyduklarında, babam kalp krizi geçirmişti. O kriz onu felç etti, konuşma yetisini yitirdi, saatlerce sadece bana bakarak otururdu, bakışlarıyla, bir şeyler yap, derdi. Ama benim kabul ediş sebebim bu değildi. Gerçekte, insancıl sebeplerden ötürü kabul ettim. Savaşta, diye düşünmüştüm, beni ve ailemi öldürmek istiyorlar, totaliter bir diktatörlük kurmak istiyorlar, ama öyle olsa bile bir şekilde bir tıbbi yardıma sahip olma hakları var. Yavaşça, neredeyse nasıl olduğunu fark edmeden hassas operasyonlara katıldım, rolümün tutukluların o kadar işkenceye, o kadar elektrik akımına dayanıp dayanamayacağını belirlemek olduğu uzun işkence seanslarında yer aldım. Önce kendime bunun insanların hayatını kurtarmanın bir yolu olduğunu söyledim ve yaptım, çünkü birçok kez onlara... doğru bir şeydi, basitçe işkenceye uğrayan insana yardım etmek... onlara durmalarını emrediyordum yoksa tutuklu ölebilirdi. Ama sonradan ben de kapıldım... yavaş yavaş, erdem heyecana dönüştü... erdem maskesi düştü ve heyecan gizledi, gizledi, benden ne yaptığımı gizledi, o bataklığı... Paulina Salas getirildiğinde, artık çok geçti. Çok geç.

Işıklar yavaşça kararır.

ROBERTO: ...çok geçti. Bir tür vahşet zihnimi ele geçirdi, yaptığımı gerçekten sevmeye başladım. Bir oyuna dönüştü. Merakım biraz hastalıklı, biraz da bilimseldi. Bu kadın ne kadar dayanabilir? Diğerinden daha fazla mı? Cinsel organı nasıl? Elektrik verildiğinde cinsel organı kuruyor mu? Bu şartlar altında orgazm olabilir mi? Kadın tamamen senin elindedir, bütün fantezilerini gerçekleştirebilirsin, onunla istediğini yapabilirsin.

*Roberto konuştuğu ışıklar kararır, kaset üzerinde bir ayışı-
ğı huzmesi.*

ROBERTO: Sana başından beri yasaklanan her şey, annenin aceleyle kulağına asla yapmamanı söylediği her şey. Sen bunlarla, bütün bu kadınlarla, onları hayal etmeye başlıyorsun. Hadi doktor, diyorlardı bana, bedava eti reddetmeyeceksin öyle değil mi, içlerinden biri benimle alay ediyordu. Adı bir -ona Çivi derlerdi- takma isimdi, çünkü gerçek adını hiçbir zaman öğrenemedim. Hoşlarına gidiyor bu iş doktor, derdi Çivi bana... Bu orospular bunlardan hoşlanıyor ve eğer sen o tatlı müziğini çalarsan daha da fazla hoşlanacaklar. Bunları kadınların önünde söyledim, Paulina Salas'ın önünde söyledim, en sonunda ben, en sonunda ben... Ama hiçbiri benim elimde ölmedi, hiçbir kadın ve erkek benim elimde ölmedi.

Işıklar yükselir, şafak sökmektedir. Roberto çözülmüştür ve kasete anlattıklarını bir kâğıda yazmaktadır. Önünde elyazısıyla dolmuş birçok kâğıt vardır. Paulina ve Gerardo onu seyrederek.

ROBERTO'NUN SESİ (*teypten*): Hatırlayabildiğim kadarıyla ben... doksan dört tutuklunun sorgulamasına katıldım, Paulina Salas dahil... Bütün söyleyebileceğim bu. Af diliyorum.

Gerardo, teybi kapatır, Roberto yazmaya devam eder.

ROBERTO: Af diliyorum.

Gerardo tekrar teybi açar.

ROBERTO'NUN SESİ: Umarım bu itiraflar benim gerçekten pişmanlık duyduğumu kanıtlar, ülkemiz uzlaşma ve barışa yönelirken...

Gerardo teybi kapatır.

GERARDO: Bunu yazdın mı? Ülkemiz uzlaşmaya ve barışa yönelirken?

Teybi tekrar açar.

ROBERTO'NUN SESİ: Ben de kalan günlerimi korkunç sıyrımla uzlaşma ve barış içinde geçirmeliyim. Vicdanımın sesinin bana yüklediğinden daha büyük bir ceza olmaz..

ROBERTO (*yazarken*): Ceza... vicdanım.

Gerardo teybi kapatır, bir an sessizlik.

ROBERTO: Şimdi ne demek? Bunu imzalamamı mı istiyorsun?

PAULINA: Önce oraya bütün bunları kendi özgür iradenle yaptığını yaz, herhangi bir baskı olmadan.

ROBERTO: Bu doğru değil.

PAULINA: Gerçek baskı mı istiyorsun yoksa, doktor?

Roberto birkaç kelime yazar, onları Gerardo'ya gösterir, Gerardo başıyla onaylar. Roberto imzalar, Paulina imzaya bakar, kâğıtları toplar, kasedi teypten çıkarır, başka bir kaset takar, düğmeye basar. Kasetten Roberto'nun itiraflarını duyarız.

ROBERTO'NUN SESİ (teypten): Müzik çalardım, çünkü rolümü iyi oynamama yardım ederdi, iyi insan rolü dediklerinden. Schubert çalardım, çünkü bu tutukluların güvenini kazanmanın bir yoluymuştu. Ama aynı zamanda biliyordum ki bu onların acılarını yatıştırmanın da bir yoluymuştu.

GERARDO: Paulina. Bitti artık.

ROBERTO'NUN SESİ (teypten): Tutukluların acılarını dindirmenin bir yolunun da bu olduğuna inanmalısınız.

GERARDO (teybi kapatarak): Bitti.

PAULINA: Neredeyse bitti, evet.

GERARDO: Yani, tam sırası olduğunu düşünmüyor musun, bizim...

PAULINA: Doğru. Biz bir anlaşma yaptık.

Ayağa kalkar pencereye gider, deniz havasını içine çeker.

PAULINA: Şafakta burada böyle saatler geçireceğimi düşünmek, gece boyunca gelgitin bıraktıklarını düşünmeye çalışmak, o biçimlere bakmak, ne olduklarını merak etmek, tekrar denize sürüklenecekler mi diye merak etmek. Ve şimdi... Ve şimdi...

GERARDO: Paulina!

PAULINA (aniden dönerek): Senin hâlâ ilkeli bir adam olduğunu görmek beni memnun ediyor. Şimdi seni ikna etmem gerekeceğini düşünmüştüm, şimdi sen onun gerçekten suçlu olduğunu öğrenince, seni onu öldürmemeye ikna etmem gerekeceğini düşünmüştüm.

GERARDO: Onun gibi biri için ruhumu lekelemem.

PAULINA (ona arabanın anahtarlarını atar): Tamam. Git ve arabasını getir.

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Peki onu seninle yalnız bırakabilir miyim? ..

PAULINA: Sence artık yeterince büyük değil miyim?

Kısa bir sessizlik.

GERARDO: Tamam, tamam, ben gidip arabayı getireyim... Kendine dikkat et.

PAULINA: Sen de.

Gerardo kapıya yönelir.

PAULINA: Ah... ve krikosunu geri vermeyi unutma.

GERARDO (gülümsemeye çalışarak): Sen de Schubert kasedini geri vermeyi unutma. Sende zaten var aynısından.

Çıkar. Paulina onun gitmesini seyreder. Roberto ayak bileklerini çözer.

ROBERTO: Eğer sence bir sakıncası yoksa banyoya gitmek istiyorum. Sanırım artık bana eşlik etmen için hiçbir sebep kalmadı.

PAULINA: Kıpırdama, doktor. Hâlâ küçük bir sorun var.

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: İnanılmaz güzellikte bir gün olacak. Şimdi tek ek-sik ne, biliyor musun doktor, bu günü gerçekten mükem-mel yapabilmem için gereken şey?

Kısa bir sessizlik.

PAULINA: Seni öldürmek. Böylece senin de onu dinlediğini düşünmeden Schubert'imi dinleyebilirim, sen benim gü-nümü, Schubert'imi, ülkemi ve kocamı lekeledin. İhtiya-cım olan bu...

ROBERTO: Madam, kocanız size güvenerek buradan çıktı... Söz verdiniz...

PAULINA: Ama ona söz verdiğimde hâlâ içimde bir kuşku zerresi vardı... Küçük bir kuşku... Senin gerçekten o adam olduğuna dair. Çünkü Gerardo kendi açısından haklıydı. Kanıt, sağlam kanıt gerek. Evet, ama hata yapmış olabilir-dim. Ama biliyordum ki eğer itiraf edersen... ve seni duy-duğumda son kuşkularım yok oldu. Şimdi bildiğime gö-re, sen o adam olduğuna göre, yaşamana izin verirsem kendimle barış içinde yaşayamam.

Silahı ona doğrultur.

PAULINA: Dua etmek için bir dakikan var, doktor.

Roberto yavaşça ayağa kalkar.

ROBERTO: Yapma, ben masumum.

PAULINA: İtiraf ettin.

ROBERTO: O itiraf, bayan... sahte.

PAULINA: Ne demek istiyorsun, sahte?

ROBERTO: Uydurdum. Biz uydurduk.

PAULINA: Bana oldukça doğru göründü, bildiğim kadarıyla acı verecek kadar aşına...

ROBERTO: Kocanız bana ne yazmam gerektiğini söyledi, ba-zılarını ben uydurdum, bazılarını kocanız, ama çoğu onun sizden dinledikleriydi. Size olanları bildiğinden yar-dım etti, böylece beni bırakacaktınız, kocanız bunun beni öldürmemenin tek yolu olduğuna ikna etti beni ve ben de... Nasıl olduğunu bilirsiniz, baskı altında, her şeyi söy-leriz, ama ben masumum, Bayan Escobar. Gökteki Tanrı biliyor bunu...

PAULINA: Tanrı'yı bu işe karıştırma doktor, var olup olmadı-ğını öğrenmeye bu kadar yakın olduğun bir zamanda. Çivi.

ROBERTO: Ne?

PAULINA: İtirafında birkaç kez Çivi'den söz ettin. İriyarı, kaslı biri olmalı, tırnaklarını yiyen. Doğru, Tanrı'nın belası tırnaklarını yiyordu. Çivi.

ROBERTO: Söylediğiniz gibi biriyle asla karşılaşmadım. O ismi bana kocanız söyledi. Anlattığım her şey kocanızın uydurmama yardım ettiği şeyler. Dönünce sorun ona.

PAULINA: Sormama gerek yok. Bunu yapacağını biliyordum, senin itirafların için benim kelimelerimi kullanacağını bili-yordum. O öyle biridir. Her zaman herkesten daha akıllı ol-duğunu düşünür, her zaman birini kurtarması gerektiğini düşünür. Onu suçlamıyorum. Onu bu yüzden seviyorum.

Sevgiden birbirimize yalan söyledik. Beni benim iyiliğim için aldattı. Ben de onu kendi iyiliği için aldattım. Ama bu oyunda üste çıkan ben oldum. Ona Topuz adını vermiştim doktor, ona yanlış ismi söylemiştim, senin düzeltip düzeltmeyeceğini görmek için. Ve sen düzelttin. Topuz ismini düzeltip, Çivi ismiyle değiştirdin, eğer masum olsaydın...

ROBERTO: Size söylüyorum, kocanız... Dinleyin. Lütfen, dinleyin. O düşünmüş olmalı ki Çivi öyle birinin ismi olabilir... Bilmiyorum neden o... Ona sorun. Ona sorun.

PAULINA: Bu yaptığın tek düzeltme değil. Başka yalanlar da... vardı.

ROBERTO: Ne yalanları, ne yalanları?

PAULINA: Küçük yalanlar, küçük çeşitlemeler, Gerardo'ya anlatırken öyküme yerleştirdiğim; sen onların çoğunu düzelttin. Tam planladığım gibi oldu. O kadar korkuyordun ki doğruyu söylemezsen olacaktan... Ama suçlu olduğun için seni öldürecek değilim, doktor, asla pişman olmadığın için öldüreceğim. Sadece gerçekten pişman olan birini bağışlayabilirim, kötülük ettiği insanlar karşısında ayağa kalkıp 'bunu ben yaptım, ben yaptım ve bir daha asla yapmayacağım' diyen birini.

ROBERTO: Daha ne istiyorsun? Bu ülkedeki bütün kurbanların alabileceklerinden çok daha fazlasını aldın.

Diziüstü çöker.

ROBERTO: Daha ne istiyorsun?

PAULINA: Gerçeği, doktor. Gerçeği şöyle ve seni bırakayım. Pişman ol, seni bırakacağım. On saniyen var. Bir, iki, üç, dört, beş, altı. Zaman geçiyor. Yedi. Söyle!

Roberto ayağa kalkar.

ROBERTO: Hayır. Söylemeyeceğim. Çünkü söylesem bile sen asla tatmin olmayacaksın. Beni zaten öldüreceksin. Onun için öldür gitsin. Hasta bir kadının bana böyle davranması-na izin verecek değilim. Eğer beni öldürmek istiyorsan yap, ama sen masum birini öldürüyorsun.

PAULINA: Sekiz.

ROBERTO: Biri sana korkunç şeyler yapmış ve şimdi sen de birine korkunç şeyler yapıyorsun, yarın biri daha... tekrar, tekrar. Benim çocuklarım var, iki oğlan, bir kız. Sonraki on beş yılı seni buluncaya kadar aramakla mı geçirmeliler? Ve sonra...

PAULINA: Dokuz.

ROBERTO: Ah Paulina... artık bu döngüyü durdurmamızın zamanı gelmedi mi?

PAULINA: Fedakârlıkta bulunması gerekenler niye hep benim gibiler oluyor, niye bir şeyin itiraf edilmesi gerektiğinde bunu hep biz yapıyoruz, niye hep dilini ısırması gereken ben oluyorum, niçin? Hayır, bu sefer olmaz. Bu sefer kendimi düşüneneğim, neye ihtiyacım olduğunu biliyorum. Eğer sadece bir davada adil olunursa, sadece bir davada. Ne kaybederiz? Onlardan birini öldürerek ne kaybederiz? Ne kaybederiz? Ne kaybederiz?

Oldukları pozisyonlarda donarlar, ışıklar yavaşça kararır. Mozart'ın "Uyumsuz Dörtlüsü" nün son bölümünü dinlemeye başlarız. Paulina ve Roberto önden büyük bir aynayla kapatılırlar, izleyicileri kendilerine bakmaya zorlayarak. Birkaç dakika Mozart duyulur, izleyiciler kendilerini aynada seyrederek. Birkaç spot izleyiciler arasında dolaşır ve bir ikisini aydınlatır, sıralar arasında yukarı aşağı giderek.

SAHNE 2

Bir konser salonu. Birkaç ay sonra bir akşam. Gerardo ve Paulina girerler, zarıfçe giyinmiş olarak. Aynaya bakarak oturlar, sırtları izleyicilere dönüktür, belki iki sandalyede ya da salondaki iki koltukta. Müziğin arkasında salondaki seyircinin tipik seslerini duyarız, gırtlak temizlemeler, arada bir öksürük, program kâğıtlarının hışırdaması, hatta gürültülü solunmalar. Müzik bittiğinde Gerardo alkışlamaya başlar ve görünmeyen bir seyircinin alkış seslerini duyarız. Paulina alkışlamaz. Alkış azalır ve bir programın ilk yarısı bittiğinde bir konser salonundan gelecek sesleri duyarız; daha fazla gırtlak temizleme, homurdanmalar, bedenlerin hışırtıları. İkisi de dışarı çıkmaya başlarlar, insanlarla selamlaşarak, anlık sohbetler için durarak. Yavaşça yerlerinden uzaklaşırlar ve hayali bir fuaye boyunca yürürler. Mırıltılar, vs. duyarız. Gerardo seyircilerle konuşmaya başlar, sanki hepsi konserdeymişler gibi. Sözleri seyircilerin mırıltıları üstünde duyulabilir.

GERARDO (kibarca, farklı izleyicilere konuşarak): Teşekkür ederim, çok teşekkür ederim... Evet, biraz yorgunum, ama değdi... Evet, Komisyon'un son raporundan çok memnunuz.

Paulina yavaşça uzaklaşır ondan, küçük bir barın yerleştiği bir kenara gider. Gerardo o dönene kadar seyirciyle konuşmaya devam eder.

GERARDO: İnsanlar son derece cömert davranıyorlar, kişisel kinlerinin peşinde koşmadan... Evet, çalışmamızın yaralarını tedavi etmekte işe yarayacağını hep biliyordum, ama bu iyileşmenin toplandığımız ilk günde başlamasından büyük şaşkınlık duydum. Yaşlı bir kadın ifade vermeye geldi. Kadın çok çekingendi. Ayağa kalkıp konuşmaya başladı. Komisyon başkanı, "Lütfen oturun," dedi ve kalkıp kadının sandalyesini düzeltti. Kadın oturdu ve ağlamaya başladı.

Sonra bize bakıp dedi ki: "Bu ilk defa oluyor, efendim." Kocasını on dört yıl önce kaybolmuş, binlerce saati beklemeyle, binlerce saati de yalvarmayla geçirmiş... "Bu ilk kez oluyor," dedi bize, "bütün bu yıllar boyunca, birinin bana oturmamı söylemesi, efendim." İlk defa birisi ona oturmasını söylemiş.

Bu arada Paulina, şeker almaktadır. Tam parayı verirken Roberto girer, ayışığına benzer bir ışık altında. Roberto gerçek de olabilir, Paulina'nın zihnindeki bir hayal de. Paulina henüz onu görmez. Konserin yeniden başlayacağını işaret eden bir zil çalar. Bu arada Paulina, konuşmasını bitirmekte olan Gerardo'nun yanına döner. Roberto arkada kalır, Paulina ve Gerardo'yu biraz uzaktan seyrederek.

GERARDO: Katillere gelince, isimlerini bilemesek veya ortaya çıkarmasak bile... ah Paulie, tam zamanında geldin. Evet, sonra görüşürüz, dostum. Şimdi nihayet boş zamanım var biraz. Belki evde birkaç kadeh bir şey içeriz. Pau, saçlarını diken diken edecek bir margarita yapar.

Gerardo ve Paulina yerlerine otururlar. Roberto başka bir yere oturur, hep Paulina'ya bakar. Hayali müzisyenler geldiğinde alkış duyulur. Aletler sınırlar ve ayarlanır. Sonra "Ölüm ve Bâkire" başlar. Gerardo, ileri bakmakta olan Paulina'ya bakar. Elini tutar ve o da önüne bakmaya başlar. Biraz sonra kadın yavaşça döner ve Roberto'yu görür. Gözleri bir an için kesişir. Sonra kadın kafasını çevirip sahneye ve aynaya bakar. Müzik çaldıkça, çaldıkça, çaldıkça ışıklar kararır.

OYUNUN SONU

OYUNUN ÖZGÜN SAHNELENİŞİNE SONSÖZ

Sekiz ya da dokuz yıl önce, General Augusto Pinochet hâlâ Şili diktatörüyken ve ben hâlâ sürgündeyken, bir gün *Ölüm ve Bâkire*'nin çekirdeğini oluşturacak bir dramatik durumu zihnimde şekillendirmeye başlamıştım. Yolda arabası bozulan bir adam, kendisine dostça yaklaşan bir yabancıнын yardım teklifini kabul eder, onu evine götürür. Adamın karısı, yabancıнын sesini tanıdığını, onun kendisine yıllar önce tecavüz eden işkenceci olduğunu düşünür, onu tutsak eder ve yargılamaya karar verir. Birkaç defa o zamanlar roman olarak tasarladığım hikâyeyi yazmak için masa başına geçmiştim. Fakat ne zaman yazmaya otursam, birkaç saat ve hiç tatmin edici olmayan birkaç sayfa sonra umutsuzlukla vazgeçiyordum. Çok önemli olan bir şey eksikti.

Neyin eksik olduğunu bulamıyordum, mesela, kadının kocası kimdi, ona inanıyor muydu, kadının şiddetine nasıl tepki gösterecekti? Hikâyenin geliştiği tarihsel şartlar da belirgin değildi, ülkenin daha büyük hayatıyla gizli ve sembolik bağlantılar kurmak, kadının evinin dar, klostrofobik sınırları ötesindeki dünyayı hayal etmek zordu. Rahimden çıkmak için yardıma ihtiyacı olan bir çocuğu doğurtmak için forseps gerekebilir, ancak neyse ki, karakterler doğmak istemediklerinde forsepsin onları yaralayabileceğini ve hayatlarını onarılamaz bir hale getirebileceğini öğrenmiştim. Üçlüm maalesef beklemek zorundaydı.

Nitekim, karakterlerim uzun süre beklediler. 1990'da Şili demokrasiye kavuştuktan, ben de ailemle birlikte on beş yıllık sürgünün ardından ülkeme tekrar yerleşmeye döndükten sonra, nihayet öykünün nasıl anlatılması gerektiğini keşfettim.

Ülkem o zaman (ve ben bunları yazarken hâlâ) demokrasiye sıkıntılı bir geçiş yaşıyordu, Pinochet artık başkan değildi ama hâlâ silahlı kuvvetlerin başındaydı; insanlar karışıklık çıkarırsa, daha da önemlisi, geçmiş rejimin insan hakları ihlallerinin cezalandırılması için çaba harcarsa yeni bir darbe tezgâhlama tehdidini sürdürebiliyordu. Kaostan ve kalıcı bir yüzleşmeden kaçınabilmek için, yeni hükümetin yargıda, senatoda, belediyelerde ve özellikle ekonomide hâlâ önemli mevkilerde bulunan Pinochet taraftarlarını dışlamayan bir çözüm bulması gerekiyordu. Demokratik yollarla seçilmiş başkanımız Patricio Aylwin, insan hakları alanında bu ikileme bir komisyon kurarak cevap verdi. Başkanı olan seksen yaşındaki avukatın adıyla, Rettig Komisyonu diye anılan bu komisyon, diktatörlüğün ölümle veya ölüme sebebiyet vermekle sonuçlanmış suçlarını araştırarak, ama suçluları belirlemeyecek veya yargılamayacaktı. Bu, hasta bir ülkeyi iyileştirmek adına önemli bir adımdı; bizim hep özel olarak ve parçalanmış biçimde bildiğimiz, bize yöneltilmiş terör gerçeği, nihayet kamuya ilan edilecek, resmi tarih olarak kabul edilecek, artık bö-

lünmüşlük ve geride bırakmak istediğimiz nefretle dolu kül-
lerinden toplumu yeniden yaratacağı. Ancak diğer yandan
da, adalet yerini bulmayacak, hayatta kalan, yüz binlerce kur-
banın travmatik deneyimleri ifade bile edilmeyecekti. Aylwin,
geçmişteki terörün tamamen gömülmesini isteyenlerle, onun
tamamen ortaya çıkarılmasını isteyenler arasında basiretli ve
cesur bir şekilde yol alıyordu.

Komisyonun, zor görevini nasıl yerine getirdiğini büyülenmiş
biçimde izlerken, uzun yıllardır kafamda dönüp duran çözülme-
miş hikâyenin anahtarının burada yattığı geldi aklıma: kurgusal
adam kaçırma ve yargılama hikâyem bir diktatörün çizimleri al-
tındaki bir ülkede değil, demokrasiye geçiş sürecinde olan bir ül-
kede, birçok Şilili'nin kendilerine yapılanların gizli travmasıyla
boğuştuğu, diğer birçok Şilili'nin de suçlarının ifşa edilip edilme-
yeceğini merak ettikleri bir yerde geçmeliydi. Zihnimde aynı şe-
kilde berraklaştı ki, adam kaçırma olayında işkence görmüş ka-
dının kocasının muazzam bir risk almasının yolu, onu Rettig'in-
kine benzer bir komisyonun üyesi yapmaktır. Dolayısıyla, hikâye-
min romandan ziyade bir oyun olması gerektiğini anlamam
uzun sürmedi.

Bu riskli bir fikirdi. Deneyimlerimden öğrenmiştim ki, me-
safe bir yazarın her zaman en iyi dostu olmuştur. Güncel tarihte
yaşanan ve çoğalan olayları ele aldığımızda, bir 'belgesel'e
veya fazlasıyla gerçekçi bir yaklaşıma yuvarlanma tehlikesi
her zaman söz konusudur, bu şekilde evrensellik ve yaratıcı
özgürlük yitirilebilir; karakterlerin kendi kendilerine ortaya çı-
kıp, bizi şaşırtmalarına ve rahatsız etmelerine izin vermek ye-
rine, karakterleri çevremizde ortaya çıkan olaylara uyarlama-
ya çalışmak iyi bir fikir değildir. Kendi ülkemdeki bazıları ta-
rafından da, özellikle dikkatli olmamız istendiği bir zamanda
terör ve şiddetin uzun vadeli etkilerini herkese hatırlatarak
'sandalı salladığım' şeklinde ağır bir dille eleştirileceğimi de
biliyordum elbette.

Yine de, bir yurttaş olarak sorumlu ve makul davranmak zo-
rundayım, bir sanatçı olarak da karakterlerimin vahşi çiftleşme
çağrılarını cevap vermeli ve kendini sansürleyen, yeni demokra-
sinin başına 'bela' açmaya korkan yoldaşlarımın üstüne çökmüş
bulunan sessizliği dağıtmak zorundaydım. O zamanki gibi ve
şimdi de inanıyorum ki, hassas bir demokrasi, kendi varlığının
altında yatan derin dramlarla acıları ve umutları herkes adına
ifade ederek bunların tekrarını önleyebilir; kendimize yaşattığı-
mız zararı gizleyerek değil.

Yazmaya başladığımda, karakterlerimin birçok Şilili'nin özel
olarak kendilerine yönelttikleri ama yüksek sesle sormakla ilgi-
lenmediği türden sorular sormakta olduğunu gördüm. Aynı ül-
kede nasıl olur da hem işkenceciler hem de işkence görenler bir-
likte yaşayabilirler? Baskıyla travmatize edilmiş bir ülke, bu bas-
kırı ifade etme korkusu hâlâ her yerdeyken nasıl iyileştirilebilir?
Yalan söylemek bir alışkanlık haline gelmişse gerçeğe nasıl ula-
şılır? Geçmişin tutsağı olmadan onu nasıl canlı tutabiliriz? Geç-
mişin gelecekte tekrarlanması riskini almadan geçmişi nasıl unu-
tabiliriz? Barışı güvence altına almak için gerçeği feda etmek
doğru mudur? Bize fısıldadıklarını veya haykırdıklarını göz ardı
ederek o geçmişi ve gerçeği bastırmanın sonuçları nelerdir? Sü-
rekli olarak bir askeri müdahalenin tehdidi altında yaşayan in-
sanlar, adalet ve eşitlik talep etmekte gerçekten özgür müdürler?
Böylesi koşullarda şiddetten kaçınılabılır mı? Bu durumda acıyı
en fazla çekenlere karşı bizler ne kadar sorumluyuz? Belki de en
büyük ikilem: demokratik süreklilik sağlayan ulusal konsensüse
zarar vermeden bu konularla nasıl yüzleşmeliyiz?

Üç hafta sonra *Ölüm ve Bâkire* hazırды.

Eğer oyun, ülkenin yüzeyinin hemen altındaki gizli çelişkile-
ri ortaya koyuyorsa ve bu yüzden insanların psikolojik güvenli-
ği açısından apaçık bir tehdit oluşturuyorsa, aynı zamanda kim-
liğimizi ve gelecek yıllarda karşımıza çıkabilecek çelişkili fikir-
leri araştırdığımız bir araç da olabilirdi.

Çağdaş hayal gücünün bir sürü mesajı, özellikle kitlesel eğlence medyası tarafından yöneltilenler, bize sorunlarımızın çoğunun kolay, hatta basit, uzlaşmacı cevapları olduğu konusunda teminat verir. Bu tür bir estetik strateji, bana, sadece insan deneyiminin bozulması ve küçük görülmesi olarak gelmekle kalmaz; muazzam bir çelişki ve acı döneminden gelmekte olan Şili veya başka herhangi bir ülkede, bu yöntem, toplumun olgunlaşması ve büyümesini de dondurarak yıkıcı bir nitelik kazanır. Evet, *Ölüm ve Bâkire* neredeyse Aristotelesçi tarzda bir trajediye dokunuyordu; acımak ve terör aracılığıyla bir topluluğun kendini arındırması, başka bir ifadeyle, izleyicileri, gün ışığına çıkarılmazsa mahvolmalarına sebep olabilecek durumlarla yüzleşmeye zorlamaktı asıl derdi.

Kısacası, bu kurgusal metin, benim birçok romanım, öyküm, şiirim ve diğer oyunlarım gibi sadece Şili'ye özgü değildi, aynı zamanda bütün dünyada, bütün yirminci yüzyılda, çağlar boyunca insanlığın bütün evrelerinde görülen sorunları ifade ediyordu. Bu oyun, sadece korkan, aynı zamanda korkusu ve yaralarını anlamak zorunda olan bir ülke hakkında değil; sadece insanların ve ülkelerinin güzel bedenlerinde işkence ve şiddetin uzun vadeli etkileri hakkında değil, aynı zamanda aklıma musallat olmuş başka temalar hakkındadır: Kadınlar iktidarı ele geçirdiklerinde ne olur? Oluşturduğunuz maske yüzünüze benzemeye başlamışsa gerçeği nasıl söyleyebilirsiniz? Hafıza bizi nasıl kandırır ve nasıl kurtarıp yol gösterir? Kötülüğü bir kez tattığımızda masumiyetimizi nasıl koruruz? Bize tamiri imkânsız acılar çektirmiş olanları nasıl affedebiliriz? Siyasal, ancak didaktik olmayan bir dili nasıl bulabiliriz? Hem popüler hem de belirsiz olan hikâyeleri, geniş kitlelerce anlaşılabilir, ancak üslûpçu denemeler de içeren hikâyeleri, mitik olan ama aynı zamanda çağımız insanlarını da yansıtan hikâyeleri nasıl anlatabiliriz?

Ölüm ve Bâkire insanlığın olağandışı değişimler yaşadığı bir dönemde, gelecek hakkında büyük umutların beslendiği ve gele-

ceğin getirebileceklerinin kafaları karıştırdığı bir zamanda İngilizce olarak yayınlandı. Mevcut tartışmada türümüzün o örtük bölgesinden çok az ses duyuluyor, onlar iktidar çevrelerinden çok uzaktakiler ama çoğunlukla acı çekme merkezine çok yakınlar ve buldukları yerde yaptıkları ahlâki seçimler, gelecekteki olayların ve ertelenen şeylerin biçimini hemen değiştirebiliyor. En mutsuz ve uzak yerlerin ufuktan silinmeye başlar göründükleri böyle zamanlarda, dünyanın Paulina'larını, Gerardo'larını, Roberto'larını düşünmenin bize bir parça, az da olsa yardım edeceğini umuyorum; bu üçlüden en çok hangisine benzediğimizi, mahfuz hayatlarımızın ne kadarının bu karakterlerin her birinde ve hepsinde ifade edildiğini bulmanın bize yardımcı olacağını umuyorum. Umuyorum ki, böylece en sonunda bu uzak Şili'den gelen uzak insanları izlediğimizde ve onlarla birlikte fısıldayıp duyumsadığımızda hissettiklerimizin, bölünmüş küremizi birleştiren şeyin 'farkına varma' ve 'tanıma' denilen o köprü, insanlığın o tuhaf titreyişi olduğunu anlayabileceğiz.

11 Eylül 1991